

UiO : **Det juridiske fakultet**

Minoritetsbarns rettigheter ved fosterhjemsplassering

Kandidatnummer: 503

Leveringsfrist: 25.april. 2012

Antall ord: 17 614

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Bakgrunn.....	1
1.2	Problemstillingen	1
1.3	Videre fremstilling.....	2
1.4	Kilder	2
1.5	Avgrensning og presisering	3
1.6	Begreper	4
1.6.1	Etnisitet og kultur	4
1.6.2	Minoritet	5
1.6.3	Fosterbarn	6
1.6.4	Fosterhjem	6
2	DET BIOLOGISKE PRINSIPP	8
3	INTERNASJONALE FORPLIKTELSE.....	9
3.1	Innledning	9
3.2	Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.	10
3.2.1	Innledning.....	10
3.2.2	Beskyttet etter EMK art. 8.....	11
3.2.3	EMD	12
3.3	FNs barnekonvensjon	14
3.3.1	Innledning.....	14
3.3.2	Norges forpliktelser etter Barnekonvensjonen	15
3.3.3	Tolkning av Barnekonvensjonen	18
3.4	Barnets beste i barnekonvensjonen art. 3.....	20
3.4.1	Begrepets innhold	20
3.5	Barnekonvensjonen art. 20	22

3.5.1	Innholdet i art. 20	22
3.5.2	Art. 20 og barnets beste	23
3.6	Minoritetsverne i FNs barnekonvensjon art. 30.....	24
3.6.1	Innholdet i art. 30	24
3.6.2	Betydningen art. 30 har for norske regler.....	27
4	NASJONALE REGLER	28
4.1	Lov om barneverntjenester med forskrift	28
4.1.1	Innledning.....	28
4.1.2	Omsorgsovertakelse.....	29
4.1.3	Plassering etter omsorgsovertakelse.....	30
5	HØYESTERETTS PRAKSIS OM BARNETS BESTE OG BARNETS KULTURELLE BAKGRUNN	36
6	PRAKSIS FRA LAGMANNSRETTE OG FYLKESNEMNDA.....	41
6.1	RG-2006-490	41
6.2	Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.	43
6.2.2	Oppsummering av fylkesnemndsavgjørelsene	48
7	MØTE MED FOSTERHJEMSTJENESTEN.....	50
7.1.1	Oppbygningen	50
7.1.2	Tjenestens arbeid i forhold til minoritets barn.....	52
7.1.3	Forholdet til barnekonvensjonen	53
7.1.4	Fokus på rekruttering av fosterfamilier med etnisk bakgrunn.....	54
8	BARNEVERNSTJENESTEN.....	56
8.1	Innledning	56
8.2	Barnevernstjenesten rolle ved valg av fosterhjem	57
8.3	Barnevernets vurdering.....	58
8.3.1	Slektsplassering	58

8.3.2	Hensyn ved matching	59
8.4	Barneverntjenestens forhold til barnekonvensjonen og barnevernloven	61
8.5	Fosterhjemsavtalen	61
8.6	Oppsummering av møtene	62
9	AVSLUTTENDE VURDERING.....	63

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

I fjerde semester ved UIO tok jeg valgfagene mine i England. Gjennom valgfagene mine fikk jeg et godt kjennskap til det internasjonale lovverket, Barnekonvensjonen var en av de mange konvensjonene jeg arbeidet med.

Etter oppholdet i England, hadde jeg et opphold som praktikant hvor jeg fikk jobbet mye med barnerett, og jeg fikk et ønske om å skrive om et emne knyttet opp til barnerett. I den ene rettsaken jeg fulgte så jeg realiteten i hvor svakt et barn er, og at det er samfunnets oppgave å ivareta deres rettigheter. I saker hvor utfallet er avgjørende for barnet er det ofte slik at barnets beste blir ”glemt”. Saken dreier seg om at barnets beste er det avgjørende, men underveis opplevde jeg at dette viktig og grunnleggende hensynet ble glemt.

Og det var her jeg fikk tanken om at jeg ønsket å skrive om et emne knyttet opp til barnerett.

1.2 Problemstillingen

Når det foretas en fosterhjemsplassering av et barn innebærer dette en endring i deres livssituasjon. Man får et nytt, og endret liv med helt andre foreldre enn sine biologiske. For et barn med etnisk minoritetsbakgrunn vil denne endringen til et hjem med foreldre med annen etnisk bakgrunn innebære en språklig, kulturell, etnisk og religiøse endring. For at barnet skal kunne ha nytte av sin etniske bakgrunn er det viktig at man tar hensyn til barnets bakgrunn.

Dette krever at barnevernstjenesten og fosterhjemstjenesten følger opp barnet ved en fosterhjemsplassering, fosterforeldrene må anerkjenne barnets bakgrunn og respektere dens forhold til et annet språk, kultur, og religion.

Det denne oppgaven skal belyse er om de rettighetene minoritetsbarn har ved en fosterhjemsplassering, både etter de nasjonale og internasjonale lovverkene, oppfylles. I tillegg til dette skal jeg også se om de statlige organene som jobber med fosterhjemsplassering tar nok ansvar i forhold til en plassering av et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

De hensyn som lovverket stiller er hensyn som er sentrale for en fosterhjemsplassering av et barn med annen etnisk bakgrunn, og hensynene skal være med i en vurdering ved omsorgsovertakelse av et barn.

1.3 Videre fremstilling

I oppgavens andre del er det biologiske prinsippet omtalt, og viktigheten av denne. I den tredje delen gjøres det rede for de internasjonale forpliktelsene Norge har, og de rettighetene minoritetsbarn har etter de sentrale bestemmelsene i barnekonvensjonen. I oppgavens fjerde del presenteres de nasjonale lovreglene, og i femte del er det en Høyesteretts avgjørelse som er sentral. I oppgavens sjette del redegjør jeg for en lagmannsrettsavgjørelse og flere fylkesnemndsavgjørelser for barnevern og sosiale saker. Oppgavens syvende og åttende del gjør rede for møte med fosterhjemstjenesten og barnevernstjenesten. Avslutningsvis i del ni følger min avsluttende vurdering og konklusjon.

1.4 Kilder

I denne oppgaven foreligger det en todelt metode, den første metoden går ut på å finne ut av gjeldende rett, særlig ut fra barnekonvensjonen og barnevernloven, om hvordan disse lovverkene blir tolket. Den andre delen av metoden er hvordan den gjeldende retten fungerer i praksis.

Utgangspunktet for denne oppgaven er FNs barnekonvensjon og EMK. Til barnekonvensjonen er de generelle kommentarene fra barnekomitéen viktig rettskilde. Videre står bar-

nevernloven sentralt, som legger til grunn de rettighetene som fremkommer av barnekonvensjonen. Forarbeidende til barnevernloven er her en sentral kilde, særlig etter endringen i barnevernloven 2003. Det er nylig kommet et lovforslag, Prop. L 2012-2013 Endringer i barnevernloven (proposisjon til Stortinget), som vil bli omtalt nedenfor der det er relevant.

lovverket, som legger til grunn de rettigheten som fremkommer av FNs barnekonvensjon, EMK og barnevernloven. Forarbeidene til barnevernloven er her en sentral kilde, særlig etter endringen i barnevernloven 2003. Til barnekonvensjonen er de generelle kommentarene fra barnekomitéen viktig rettskilde.

Videre er en Høyesterettsdom sentral for å fastlegge gjeldende rett.

En lagmannsrettsavgjørelse og flere fylkesnemndavgjørelser brukes for å undersøke hvordan reglene praktiseres. Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker treffer vedtak om plassering ved omsorgsovertagelse. De fylkesnemndavgjørelsene som er blitt brukt i denne oppgaven har jeg søkt meg frem til gjennom Lovdata. På Lovdata brukte jeg baseoversikten til å finne frem til de aktuelle fylkesnemndavgjørelsene. Ved å velge søkeord som etnisitet, fosterhjem og barn kommer man frem til flere avgjørelser, deretter måte jeg finne frem til de avgjørelsene som var mest relevante for oppgaven min. Disse avgjørelsene blir behandlet nedenfor i pkt. 6. 2.

I tillegg til disse avgjørelsene har jeg, i undersøkelsen av praksis, lagt til grunn informasjon tilegnet fra et møte med fosterhjemstjenesten og et med barnevernstjenesten fra en bydel i Oslo.

1.5 Avgrensning og presisering

Når det fattes et vedtak om omsorgsovertagelse er fosterhjemsplassering en av mange alternative tiltak som kan fattes. Det er i denne oppgaven valgt å fokusere på fosterhjemsplassering av et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Denne oppgaven avgrenses til kun å gjelde barns rettigheter ved en fosterhjemsplassering. Et viktig poeng som her må nevnes er at barns rettigheter ved fosterhjemsplassering er barnets, og ikke foreldrenes. Ved omsorgsovertakelse vil det mest sannsynlig være foreldrene som påberoper seg rettigheter, men det er viktig å presisere at denne oppgaven fokusere på barnets rettigheter. I enkelte tilfeller som vi skal se, påberoper barn seg ønsker¹. Men ofte er det foreldrene som har en formening om hvor, hvordan barnet skal bo, og hvilken levevilkår de skal følge.

Det skal ikke se bort fra de tilfellen hvor barnevernstjenesten tar hensyn til foreldrenes ønsker, men det regelverket som er utarbeidet skal beskytte barnets behov og sette barnets beste fremfor alle andre ønsker.

1.6 Begreper

Begreper som minoritet, etnisitet og kultur vil bli mye omtalt i denne oppgaven. Begrepene er kompliserte, og ofte ulikt definert i faglitteraturen. En nærmere avklaring av hva som ligger i begrepene er nødvendig.

Det skal også nevnes hva som ligger i begrepene fosterbarn og fosterfamilie.

1.6.1 Etnisitet og kultur

Etnisitet blir ofte brukt i sammenheng med begrepet kultur. Begrepet karakteriserer ofte de samme kjennetegn som utgjør innholdet i kulturbegrepet, derfor er kulturbegrepet en viktig bestanddel i forståelsen av begrepet etnisitet. Etnisitet dreier seg om tilhørighet og gruppei-

¹ Jfr. pkt. 6.2.1.2

² Holm-Hansen (2007:10) s 36

dentitet². Det vanlige ved etniske grupper er at de påberoper seg felles og eksklusiv opprinnelse, altså at de har en historisk opprinnelse som de ikke deler med noen andre. Kultur handler om holdninger og adferd.³ Det å tilhøre en kultur gjør at man har gruppenormer som en gjør gjeldende for seg selv.

Typiske eksempler vil være normer knyttet til språk, religion, moral, og utseende. Der man kan se forskjellen på begrepene er for eksempel når religion blir viktigere enn hudfarge. De kulturelle grensene vil følge Kristendom og Islam, og ikke hudfarge. Både svarte og hvite kristne vil være på samme side av grensen. Dermed vil kultur, herunder religion, gå foran etnisitet ved valg av tilhørighet.⁴

Begrepene etnisitet og kultur har i utgangspunktet ikke et skarpt avgrenset innhold og kan ha relativt ulikt meningsinnhold i ulike sammenhenger og i de ulike fagfeltene.

1.6.2 Minoritet

Begrepet minoritet brukes i den sammenheng man snakker om en folkegruppe som utgjør et mindretall i en befolkning.⁵ Etniske minoriteter inkluderer barn av innvandrere som er født i Norge, og andre som har bakgrunn fra et annet land, men som er født og oppvokst i Norge.

I Norge i dag har man en rekke barn med annen etnisk bakgrunn enn den tradisjonelle norske, man er vant til å høre om barn av førstegenerasjon innvandrere. Det er i dag en utvikling hvor man har begynt å få barn fra både andre- og tredjegenerasjon innvandrere. Alle disse faller inn under ”minoritet” slik jeg bruker det.

² Holm-Hansen (2007:10) s 36

³ Ibid s 36

⁴ Eriksen (2011) 52-53.

⁵ http://www.ung.no/minoriteter/243_Minoriteter.html

1.6.3 Fosterbarn

Fosterbarn er som alle andre barn, de er barn med egen bakgrunn, og personlighet. Fosterbarn skiller seg noe ut ved at foreldrene, for en kortere eller lengre periode, ikke kan ivareta barnas behov. Årsaken til at enkelte barn ikke kan bo hos foreldrene sine er mange og sammensatte, og hvert fosterbarn har sin egen historie. Det er dermed behov for ulike typer fosterhjem. Noen som kan ta imot barn på kort varsel, noen som kan gi barnet et midlertidig sted å bo, og andre fosterhjem der barn kan vokse opp. Felles for fosterbarn er behovet for hjelp, nye og gode erfaringer med stabile voksne.⁶ Fosterbarn kan også være barn som kommer fra en familie med en annen etnisk bakgrunn enn norsk.

1.6.4 Fosterhjem

Et fosterhjem er et privat hjem som tar vare på et barn som har behov for et stabilt hjem og som ikke kan bo hos sine foreldre. I fosterhjemmet er det fosterforeldrene som har den daglige omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten.

Loven definerer i barnevernloven § 4-22 første ledd begrepet fosterhjem og i annet ledd hvem som kan være fosterforeldre:

§ 4-22. *Fosterhjem.*

”Med fosterhjem menes i denne lov

- a) private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barnevernstjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd,
- b) private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7.

⁶ Forskrift om fosterhjem (2003) §§ 2, og 3

Til fosterforeldre skal det velges personer som har særlig evne til å gi barn et trygt og godt hjem, og som kan løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetningene som er lagt til grunn om oppholdets varighet m.m., jf. § 4-15.”

Ved valg av fosterhjem er det viktig at fosterforeldrene har god omsorgsevne og overskudd. Et barn som plasseres i et fosterhjem strever ofte med tillit til voksne og til seg selv, og kan utvikle egne måter å kompensere for det de mangler. Det er behov for fosterforeldre som er åpne for denne type utfordring med særlig evne, tid og overskudd til å gi barnet et trygt og godt hjem. Fosterforeldre må videre ha en stabil livssituasjon, alminnelig god helse og gode samarbeidsevner. De må ha en god økonomi, bolig og et sosialt nettverk som gir barn mulighet til livsutfoldelse. Det er også et krav til godandel.⁷

De familiene som ønsker å bli fosterforeldre, og som blir rekruttert av fosterhjemstjenesten får opplæring gjennom programmet PRIDE, utviklet av Barne- og Familieetaten. Målet er å forberede fosterforeldrene på det å være fosterforeldre⁸.

Det kan her også nevnes at fosterhjemstjenesten ofte ser etter foreldre med erfaring, og god utdanning. Erfaring knyttet til barn er en fordel enten den er tilegnet privat eller i arbeidslivet.

Avslutningsvis kan det i korte trekk sies at et fosterhjem er et hjem som har tid og overskudd til å gi fosterbarnet et trygt og godt hjem, særlig er dette viktig for et barn som kommer fra et hjem hvor omsorgen har sviktet.

⁷ Ibid §§ 2 og 3

⁸ http://www.fosterhjem.no/Din_lokale_fosterhjemstjeneste/Region_Ost/Oslo_kommune/R_EKRUTTERING-OG-OPPLARING/PRIDE/

2 Det biologiske prinsipp

Utgangspunktet er at det er en egenverdi at barn vokser opp hos sine biologiske foreldre selv om det skulle foreligge mangler i hjemmet, dette bygger på det biologiske prinsipp⁹. Høyesterett har lagt til grunn at betydningen av å vokse opp hos biologiske foreldre er spesielt stor som følge av etniske forhold. I den samlede vurderingen av barnets beste skal det legges vekt på det etniske forholdet barnet har. Det at andre tungtveiende hensyn gjør seg gjeldende, som at barnet var et sårbart, hadde sterk tilknytning til fosterforeldrene og var oppdratt som et norsk barn, måtte likevel vike for hensynet og betydningen for barnets kulturelle bakgrunn.¹⁰

Etter mitt syn blir det biologiske prinsipp ut fra dommen, tillagt mer vekt når barnet har en annen etnisk og kulturell bakgrunn. Det finnes eksempler på saker hvor det biologiske prinsippet ikke blir avgjørende i avgjørelser fordi det ikke vil være til barnets beste å opprettholde kontakt med sin biologiske familie.¹¹ Det er viktig her å få frem at hensynet til barnets beste totalt sett går foran det biologiske prinsippet, men det biologiske prinsippet er viktig i seg fordi det har en egenverdi at barn vokser opp sine biologiske foreldre. I enkelte avgjørelser ser man at det biologiske prinsippet blir en viktig del i vurderingen av barnets beste, særlig når det gjelder barn med annen etnisk bakgrunn.

Etter mitt syn er det biologiske prinsippet et viktig prinsipp for barn med minoritetsbakgrunn, fordi barnet har en annen etnisk bakgrunn vil det særlig ha en egenverdi å leve med sine foreldre som bærer på denne kulturelle tilhørigheten. Når barnet plasseres i et hjem som ikke har noen tilknytning til den kulturelle tilhørigheten vil barnet bli distansert fra sin

⁹ Rt 1997 170. Dommen blir nærmere behandlet i pkt. 5

¹⁰ Ibid s. 175

¹¹ FNV-2008-142-AGD

biologiske opprinnelse, og slik kan man si at vi bryter med det biologiske prinsipp. Det blir derfor meget viktig at det biologiske prinsippet er med i vurderingen av barnets beste.

3 Internasjonale forpliktelser

3.1 Innledning

Menneskerettigheter er sentralt i den internasjonale verden, og ved opprettelsen av FN i 1945 fikk den internasjonale beskyttelsen av individer en sentral plass i det internasjonale rettssystemet, og man fikk etter hvert konvensjoner. Som vi skal se er disse menneskerettighetene sentrale, særlig er barnekonvensjonen viktig for minoritetsbarn rettigheter ved en fosterhjemsplassering. Det er behov for et lovverk som setter rammene for hvordan barns rettigheter skal utformes, tolkes og anvendes.

FNs verdenserklæring om menneskerettigheter fra 1948 står i en særstilling fordi den ga opphav til flere av de viktigste menneskerettighetskonvensjonene, og må i dag anses for i større eller mindre grad å gi uttrykk for en folkerettslig sedvanerett.¹²

Vernet om menneskerettighetene, også barns rettigheter kom til uttrykk gjennom FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) og FNs konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) i 1966.

En annen konvensjonen som ble til for å beskytte menneskerettighetene og de grunnleggende friheter er den europeiske menneskerettighetskonvensjonen,¹³ (heretter EMK), som ble vedtatt av Europarådet i Roma i 1950. EMK trådte først i kraft 3. september 1953 etter at den var blitt ratifisert av tilstrekkelig mange av Europarådets medlemsstater. Konvensjo-

¹² Høstmælingen (2007) s. 33

¹³ EMK, Europarådets menneskerettighetskonvensjon

nen håndheves av den europeiske menneskerettighetsdomstolen, (heretter EMD). EMK anvendes også direkte av domstolene i medlemstatene.

3.2 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

3.2.1 Innledning

Norge ratifiserte EMK i 1953. EMK ble gjort til norsk lov i 1999 da Stortinget vedtok menneskerettsloven av 21 mai 1999 nr 30, (heretter Menneskerettsloven). Ved motstrid skal konvensjonen gå foran annen norsk lovgivning, jfr. menneskerettsloven § 3 jfr. § 2 (1). I tillegg til menneskerettighetene som er gjort til norsk lov, har Norges Grunnlov forankret i § 110 c at myndighetene skal respektere og sikre menneskerettighetene.

Saker der rettigheter er påstått krenket etter EMK, kan klages inn for EMD. Forutsetningen for at klagesaker fra enkeltindivider skal behandles er at de nasjonale rettsmidlene er uttømt. Dersom man skal klage inn et vedtak om omsorgsovertakelse¹⁴ skal altså vedtaket prøves i alle instansene i Norge først.

En rekke sentrale menneskerettigheter er fastsatt i EMK, blant annet retten til liv, vern av privat- og familielivet, og sikring av religions-og ytringsfrihet. For denne oppgaven er det EMK art. 8 som er av interesse for minoritetsbarns rettigheter ved en fosterhjemsplassering. Vil en plassering av et barn med annen etnisk bakgrunn i et fosterhjem hvor barnet ikke kan opprettholde sin kulturelle tilhørighet, og språklige verdier være en krenkelse av familielivet? Når et barn blir adskilt fra sine foreldre, som bærer på dens kulturelle tilhørighet, vil staten da ha et ansvaret for barnets rett til å bevarer sin kulturelle tilhørighet?

¹⁴ Jfr. barnevernloven § 4-12

3.2.2 Beskyttet etter EMK art. 8

EMK art. 8 norsk oversettelse lyder slik:

Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

EMK art. 8 er en bestemmelse som gir den enkelte krav på respekt for privat- og familielivet, sitt hjem og sin korrespondanse. I EMK eksistere det ikke en bestemme som uttrykkelig beskytter barnets beste, men det er klart at barn har rett til et familieliv etter denne bestemmelsen da familielivet også omfatter barn. Bestemmelsen gir grunnlag for å legge vekt på barnets rett til familieliv ved en vurdering av om omsorgen skal overtas og hvor barnet eventuelt skal plasseres. Denne rettigheten etter EMK art. 8 er en grunnleggende menneskerettighet, og må respekteres.

Det vernet som følger av EMK art. 8 (1) er ikke et absolutt vern. Det sentrale, dersom det foreligger et inngrep etter første ledd, er at vilkårene etter bestemmelsens annet ledd må være oppfylt. Et vedtak etter barnevernloven § 4-12 er et tiltak som er en krenkelse av EMK art. 8 nr 1, og et slikt tiltak utgjør et betydelig inngrep i retten til respekt for familielivet.

Inngrepet må for det første ha hjemmel i lov, ”in accordance with the law”, dette betyr at barnevernstjenesten ikke kan iverksette vedtak for omsorgsovertakelse for et barn uten hjemmel i lov, jfr barnevernloven § 4-12. For det andre må inngrepet ha et relevant formål, ”legitimate aim”, og for det tredje må det inngrepet som fortas være nødvendig i et demo-

kratisk samfunn, ”necessary in a democratic society”. Dette kan leses direkte ut av EMK art. 8 nr 2. Kravet om at inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn, for å ivareta et legitimt formål, gir uttrykk for at det må foretas en konkret interesseavveining mellom inngrepet i familielivet og de legitime formålene¹⁵. I det siste vilkåret ligger det også et krav til forholdsmessighet. Dette innebærer at inngrepet ikke må gå lenger enn grunnen til det tilsier.

Det man kan trekke ut fra EMK art. 8 er at dersom enn tenker seg et inngrep som beskrevet ovenfor vil barnets beste vær et relevant formål. Dette er lagt til grunn av EMD, jfr pkt. 3.2.1

3.2.3 EMD

Bronda v. Italy para 59.¹⁶

” The Court reiterates that in determining whether the impugned measures were “necessary in a democratic society”, it has to consider whether, in the light of the case as a whole, the reasons adduced to justify them were relevant and sufficient for the purposes of paragraph 2 of Article 8. Undoubtedly, consideration of what is in the best interest of the child¹⁷ is always of crucial importance. In these circumstances, it must also be borne in mind that the national authorities have the benefit of direct contact with all the persons concerned, often at the very stage when care measures are being envisaged or immediately after their implementation”.

¹⁵ Olsson v. Sweden avsnitt 67

¹⁶ Bronda v. Italy avsnitt 59

¹⁷ (min understreking)

K and T v. Finland para 154.¹⁸

”In so doing, the Court will have regard to the fact that perceptions as to the appropriateness of intervention by public authorities in the care of children vary from one Contracting State to another, depending on such factors as traditions relating to the role of the family and to State intervention in family affairs and the availability of resources for public measures in this particular area. However, consideration of what is in the best interests of the child¹⁹ is in every case of crucial importance”.

Hensynet til barnets beste brukes for å begrunne et inngrep i den grunnleggende rettigheten i EMK art. 8, respekt for familielivet. Det man kan slå fast er at dersom det er til barnets beste vil inngrepet være legitimt etter EMK art. 8.

Det kan her også vises til at EMD ser på plasseringssted av barn som er tatt fra foreldrenes omsorg. I Olsson v. Sweden²⁰ vurderte EMD plasseringsstedet av de tre søsknene som var blitt plassert utenfor hjemmet. Det ble i dommen konstanter krenkelse av foreldrenes rettigheter etter EMK art. 8 fordi de tre søsknene var blitt plassert i forskjellige fosterhjem.

¹⁸ K and T v. Finland avsnitt 154

¹⁹ (min understreking)

²⁰ Olsson v. Sweden

3.3 FNs barnekonvensjon

3.3.1 Innledning

I samfunnet er barn den mest sårbare og utsatte gruppen, og har av den grunn behov for beskyttelse mot overgrep både fra myndighetene og fra enkeltindivider. Med enkeltindivider menes her foreldre, søsken og andre familiemedlemmer. Det er i denne oppgaven beskyttelse barn får fra myndighetene som er hovedfokuset. I en barnevernssak er fokuset å verne barnet mot enkeltindivider, ofte mot foreldre som ikke kan ivareta barnets daglige behov for omsorg.

Allerede i 1924 ble det av Folkeforbundet avgitt en erklæring om barns rettigheter, Declaration on the Rights of the Child. I 1959 ble denne erklæringen fulgt opp av FNs generalforsamling gjennom FNs barnekonvensjon. Barnekonvensjonen²¹ (heretter BK) av 1989 gjorde barnet til rettighetssubjekt på en annen måte enn tidligere. Det ble rettet fokus mot barns rettigheter, og man stilte krav til statene som forpliktet seg etter konvensjonen. I senere tid har man fått opprettelse av ulike organisasjoner både statlige, og private som jobber for å fremme barns rettigheter. Barns rettigheter ble satt mer på dagsorden, og er også i dag et tema ved debattbordet. Det stilles også nå krav til at de statlige organene som fatter vedtak om omsorgsovertakelse er kjent med lovens krav, og særlig da de internasjonale forpliktelsene.²²

De øvrige menneskerettighetene beskytter individer, herunder også barn, men barn trenger en sterkere beskyttelse. Med dette mener jeg at barn er ofte små, unge, og uvitende, og de har derfor ikke den samme stemmen som resten av samfunnet. Voksne står ofte sterkere ved at de enklere kan påberope seg sine rettigheter. Barn har ikke denne samme muligheten, og det er derfor viktig med de menneskerettighetene som gir barn et sterkt vern. Be-

²¹ FNs barnekonvensjon om barnets rettigheter

²² Jfr. pkt. 3.3.3, mer utfyllende om dette.

stemmelsene er der for å beskytte barn, og det blir derfor opp til staten å sørge for at rettighetene ivaretas.

BK bygger på tre grunnpilarer, ”protection, provision and participation”, altså beskyttelse, ytelse og deltakelse.²³ Konvensjonens fire grunnprinsipper springer ut av konvensjonens art. 2 som omhandler ikke-diskriminering, art. 3 om barnets beste, art. 6 om barnets rett til liv og utvikling og art.12 om barnets rett til å delta og bli hørt.

BK inneholder tre bestemmelser som er sentrale for denne oppgaven, BK art. 3, 20, 30. Disse bestemmelsen har på hver sin måte en effekt for hvordan man skal tolke og anvende minoritetsbarns rettigheter ved en fosterhjemsplassering. Oppgaven vil ta for seg hvilken betydning disse bestemmelsen har ved en fosterhjemsplassering av barn med annen etnisk bakgrunn.

3.3.2 Norges forpliktelser etter Barnekonvensjonen

FNs BK ble vedtatt i 1989, og Norge ratifiserte konvensjonen i 1991. Konvensjonen ble i 2003 gjort til norsk lov da den ble inkorporert i menneskerettsloven. Gjennom menneskerettsloven § 3 jfr § 2 (4) har BK forrang ved eventuell konflikt med intern norsk lovgivning. I likhet med andre konvensjoner, sørger forrangsbestemmelsen for at rettigheter etter BK har et spesielt vern i juridisk sammenheng.

Konvensjonens artikler inneholder en rekke forpliktelser som staten har påtatt seg å gjennomføre ved ratifisering av konvensjonen. Statene har for det første en forpliktelse til å respektere de rettighetene barn har etter BK, for det andre har statene en forpliktelse til å sikre de enkelte barns rettigheter etter konvensjonen, med andre ord en aktivitetsplikt.

²³ Høstmæling (2007)

Disse forpliktelsene gjelder for et hvert barn som befinner seg innenfor statens jurisdiksjon²⁴. Dette er lagt til grunn av barnekomiteen:

“Article 2 sets out the obligation of States parties to ensure the rights of each child within its jurisdiction without discrimination of any kind”.²⁵

Denne generelle kommentaren fra FNs barnekomité nr 11, omhandler urbefolkningsbarn og deres rettigheter etter konvensjonen. Om minoritetsbarn uttaler barnekomiteén:

“The Committee notes that the Convention contains references to both minority and indigenous children. Certain references in this general comment may be relevant for children of minority groups, (...)”.²⁶

Det konstateres her at konvensjonen både uttaler seg om minoritetsbarn og barn som tilhører urbefolkningsgrupper, og at de enkelte uttalelser i den generelle kommentaren kan ha relevans også for barn av minoritetsgrupper. Norge har som en stat ikke bare forpliktet seg til å sikre og respektere rettigheter barn har etter BK, men også forpliktet seg til å respektere de rettigheter minoritetsbarn har etter konvensjonen.

Videre er det staten som har et ansvar når det gjelder å gjøre samfunnet kjent med konvensjons prinsipper og bestemmelser.

BK art. 42 lyder slik:

“States Parties undertake to make the principles and provisions of the Convention widely known, by appropriate and active means, to adults and children alike”.²⁷

²⁴ BK art. 2

²⁵ General comment no. 11 (2009) avsnitt 23

²⁶ Ibid. avsnitt 15

²⁷ General Comment no. 5 (2003) avsnitt 66-70

Ut fra denne bestemmelsen skal staten gjøre konvensjonen både kjent for voksne, men også for barn. Staten plikter å gjøre den kjent både for den private og det offentlige som har med barn å gjøre. Dette har stor betydning for de som arbeider i den private og den offentlige sektoren hvor barn er hovedfokus. Staten må kunne ha kjennskap til sine forpliktelser etter konvensjonen, slik at de som jobber med barn skal kunne oppfylle Norges forpliktelser. Her har staten en viktig oppgave i form av informasjon, og opplæring av de ansatte, men også av samfunnet generelt.

I avsnitt 69 uttaler barnekomiteen:

“Similarly, learning about the Convention needs to be integrated into the initial and in-service training of all those working with and for children (see paragraph 53 above)”.²⁸

Et viktig grunnprinsipp, er prinsippet om ikke-diskriminering. Det er staten som må sørge for at prinsippet får gjennomslagskraft i den norske lovgivingen.

Barnekomiteen har påpekt:

“(…) It is a State party obligation to ensure that the principle of non-discrimination is reflected in all domestic legislation and can be directly applied and appropriately monitored and enforced through judicial and administrative bodies. Effective remedies should be timely and accessible. The Committee highlights that the obligations of the State party extend not only to the public but also to the private sector”²⁹.

BK art. 4 lyder:

”Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjonen”.

²⁸ Ibid avsnitt 69

²⁹ General Comment no. 11 (2009) avsnitt 23

Denne bestemmelsen setter krav til staten som lovgiver, altså et krav til staten om å virkeliggjøre de rettigheten som er lovfestet i konvensjonen.

Ovenfor ser man hvordan ulike bestemmelser setter visse krav til statene som har ratifisert konvensjonen. Norge har som stat forpliktet seg til å følge de rettighetene som følger av barnekonvensjonen. Bestemmelsene legger til grunn hva statene må gjøre for å beskytte de rettighetene barn har, og man har generelle kommentarer fra FNs barnekomiteen (general comments) om hvordan de ulike bestemmelsene skal forstås, og hva som skal vektlegges. Se nærmere nedenfor om ”general comments”.³⁰

3.3.3 Tolkning av Barnekonvensjonen

Når barnekonvensjonene skal tolkes er utgangspunktet en naturlig forståelse av ordlyden, slik som i norsk rett.

Wienkonvensjonen om traktatretten av 23.mai 1969 er ikke ratifisert av Norge, men dens prinsipper er grunnlag av uskreven folkerett og gjelder som folkerettslig sedvane selv om man ikke har ratifisert konvensjonen. Dette er lagt til grunn av Høyesterett, ”Artiklene er uttrykk for folkerettslig sedvanerett og gjelder selv om Norge ikke er tilsluttet konvensjonen.”³¹

I henhold til Wienkonvensjonen³² skal en konvensjon for det første tolkes i sammenheng med konvensjonens gjenstand og formål, og den skal tolkes som en helhet.

³⁰ Jfr. pkt. 3.3.3

³¹ Rt 2008 s 1789 avsnitt 28

³² Wienkonvensjonen art 31

Art. 31 (1) lyder slik:

” A treaty shall be interpreted in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose”.

Flere av de internasjonale konvensjonene, inkludert barnekonvensjonen er vage og lite presise, slik kan det for nasjonale domstoler være tvil om innholdet i flere artikler. Når det gjelder barnekonvensjonen, utgir FNs barnekomité det som kalles for ”general comments”, altså generelle kommentarer om tolkning av enkelte artikler i barnekonvensjonen eller uttals om andre særlige viktige spørsmål.

Slike generelle kommentarer er ikke juridisk bindende, men er retningsgivende og veiledende for tolkningen og anvendelsen av barnekonvensjonen.³³ Høyesterett har gått grundig inn i vurderingen av hvordan en komité uttales skal tolkes og vektlegges.³⁴

Statene har en rapporteringsplikt til FN, og konvensjonen har et overvåkningsorgan. Overvåkningsorganet er FNs komité for barnets rettigheter (barnekomiteen), på engelsk Committee on the Rights of the Child.³⁵ Knyttet til FNs barnekonvensjon, ble det 19. desember 2011 vedtatt en ny, tredje tilleggsprotokoll til barnekonvensjonen, som gir tilgang til en individuell klageordning. Dette innebærer at brudd på barns rettigheter kan klages inn for FNs barnekomité. Tilleggsprotokollen er ikke trådt i kraft.

Det nevnes også her at konvensjonen er gjort til norsk lov, og ved motstrid med annen norsk lovgivning har den blitt gitt forrang. Dette gjør at Norge, som en stat, har forpliktet seg til å gjennomføre norsk lovgivning i samsvar med denne forpliktelsen. Forståelsen av barnekonvensjonen blir derfor viktig. I Norge er det en rekke organer som arbeider med

³³ Høstmælingen s. 80.

³⁴ Rt 2009 s 1261 avsnitt 13

³⁵ Høstmælingen (2012) s.19-20

områder hvor barns rettigheter er i fokus, blant annet i barnevernstjenesten, og fosterhjems-tjenesten.

Tolkningen og forståelsen av barnekonvensjonen er meget viktig ved en omsorgsovertakelse av et barn med minoritetsbakgrunn, fordi barnekonvensjonen setter rammer for de hensyn som statene skal følge når de avgjør tiltak etter lov om barneverntjenester. Jeg kommer senere i oppgaven nærmere inn på denne konkrete problemstillingen.

3.4 Barnets beste i barnekonvensjonen art. 3

3.4.1 Begrepets innhold

BK art. 3 lyder slik i norsk oversettelse:

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Det gjennomgående i bestemmelsen er fremhevelsen av ”barnets beste”, og spørsmål blir hva ligger så i dette begrepet.

Begrepet om barnets beste er et overordnet prinsipp, og er barnekonvensjonens mest sentrale begrep.³⁶ På det internasjonale plan er prinsippet overordnet i alle saker som angår barn. FNs barnekonvensjon og FNs barnekomités uttalelser er avgjørende for hva som anses å være til barnets beste. På det nasjonale plan skal det norske regelverket være i samsvar med det synet som fremkommer på det internasjonale plan.³⁷

³⁶ Høstmælingen (2012) s 50

³⁷ BK er inkorporert gjennom menneskerettsloven § 2 nr 4

Ordlyden i BK art. 3 (1) gir uttrykk for at ved alle handlinger som berører barn ”skal barnets beste være et grunnleggende hensyn”, jfr. den engelsk versjonen ”primary consideration”.³⁸ For det første kan man utlede at det ”skal” tas hensyn til barnets beste, det er ikke en ”kan” regel. For det andre får bestemmelsen at hensyn til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn. Hensynet til barnets beste er et viktig hensyn, og skal være et grunnleggende hensyn ved alle tiltak som gjelder barn.³⁹

FNs barnekomité har uttalt at ”prinsippet om barnets beste krever spesiell oppmerksomhet når det gjelder barn som tilhører urbefolkninger”, se generelle kommentaren nr. 11.⁴⁰ Jeg anser denne uttalelsen som også å ha en relevans for minoritetsbarns rettigheter.⁴¹ Når man fatter et vedtak om omsorgsovertakelse med plassering i fosterhjem skal det tas hensyn til barnets beste. Når barnet i den enkelte sak er av etnisk bakgrunn enn norsk vil hensynet til barnets beste måte veies opp mot det hensyn man skal ta til barnets etniske , kulturelle og språklige tilhørighet. Noe som i praksis kan føre til at barnets etniske, kulturelle og språklig tilhørighet ikke vil få gjennomslag fordi det ikke vil være til barnets beste. Hensynet til barnets beste er et grunnleggende og viktig hensyn, og en fravikelse fra hensynet vil måtte kunne ha en særskilt begrunnelse som er vanskelig å tenke seg i saker om omsorgsovertakelse.

Videre i generelle kommentar nr.11 fremkommer det i uttalelsen at:

”når statlige myndigheter, (...), skal vurdere hva som er best for et barn som tilhører en urbefolkning, skal de vurdere barnets kulturelle rettigheter og barnets behov for å utøve disse rettighetene kollektivt, sammen med andre medlemmer av gruppen”.⁴²

³⁸ Høstmælingen (2012) s 49

³⁹ Høstmælingen (2012) s 51

⁴⁰ General comment no. 11 (2009) avsnitt 30

⁴¹ Jfr. Pkt 2.3.3 ”enkelte uttalelser i den generelle kommentaren kan ha relevans også for barn av minoritetsgrupper”

⁴² Ibid. para 31

Komitéen viser til at det kan være et skille mellom det som er best for det enkelte barnet, og det som er best for barn som gruppe. I avgjørelser som gjelder individuelle barn, typisk rettsavgjørelser eller forvaltningsvedtak, er det hva som er best for det enkelte barnet i den konkrete saken som skal være det grunnleggende hensyn. Imidlertid vil en vurdering av barnets kollektive kulturelle rettigheter inngå som en del av avgjørelsen av hva som er best for barnet⁴³.

BK art. 3 om barnets beste forplikter partene til å treffe tiltak innenfor alle områder i retts-systemet for å sikre systematisk anvendelse av prinsippet. I den norske lovgivingen er det barnevernloven § 4-1 som gjenspeiler barnets beste.

3.5 Barnekonvensjonen art. 20

3.5.1 Innholdet i art. 20

BK art. 20 lyder slik i norsk oversettelse:

1. Et barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten.
2. I samsvar med sin nasjonale lovgivning skal partene sikre alternativ omsorg for et slikt barn.
3. Slik omsorg kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Denne bestemmelsen omhandler at staten forplikter seg til å sørge for at barn som ikke kan tas vare på av familien, får et alternativ omsorgstilbud, herunder ”plassering i fosterhjem”,

⁴³ Høstmælingen (2012) s 54.

jfr. BK art. 20 nr 3. Bestemmelsen gir også eksempler på andre omsorgstilbud, men mest relevant for denne oppgaven er bestemmelsens retningslinjer for hvilke vurderinger som skal foretas når slike alternative løsninger overveies. Det skal etter bestemmelsen tas ”tilbørleg hensyn (...) til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn”.

Det skal her sies noe om hva som ligger i begrepet ”tilbørleg hensyn”. Ut fra en naturlig forståelse av ordlyden ”tilbørleg hensyn”, forstår jeg begrepet slik at det ikke er tale om en rett, men det å ta stilling til noe på en riktig måte. Man skal i den samlede vurdering av fosterhjemsplassering ta hensyn til barnets etniske, religiøse kulturelle og språklige bakgrunn. De relevante hensynene skal tas med i vurderingen på en hensiktsmessig måte. Denne forståelsen av ”tilbørleg hensyn” vil ha samme betydning for barnevernloven § 4-15⁴⁴, som bygger på BK art. 20 nr. 3.

Det som er av interesse er å se om det norske regelverket tar ”tilbørleg hensyn” ved en fosterhjemsplassering, jfr. barnevernloven § 4-15.⁴⁵ Dette blir behandlet nedenfor.⁴⁶

3.5.2 Art. 20 og barnets beste

BK art. 20 (3) handler om å ta ”tilbørleg hensyn” til barnets etniske, språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn som element i en vurdering av barnets beste ved en plassering av barnet. Det er ikke nødvendigvis slik at hensynet alltid er avgjørende, men det skal være til barnets beste i det enkelte tilfelle.⁴⁷ Barnets beste skal alltid være det avgjørende.

Kulturelle tradisjoner som er til skade for barnet er et eksempel på at hensynet ikke vil være avgjørende. Staten har også en plikt til å bekjempe slike tradisjoner som for eksempel

⁴⁴ Jfr. pkt. 4.1.3

⁴⁵ jfr. pkt 4.1.3

⁴⁶ jfr. pkt. 4.1.3

⁴⁷ Ot.prp.nr 45 (2002-2003) s. 45

fysisk avstraffelse eller inngåelse av ekteskap i ung alder.⁴⁸ Det som er viktig å legge til grunn er at den individuelle retten barnet har vil ikke falle bort når barnet har kommet under barnevernstjenestens omsorg.⁴⁹ Dette gjelder med mindre barnets beste tilsier noe annet, for eksempel som nevnt ovenfor om kulturelle tradisjoner som ikke er akseptable i det norske samfunn. Det kan tenkes tilfeller hvor barnet selv uttrykker at det ikke ønsker å ha en tilknytning til en del av kulturen.

3.6 Minoritetsverne i FNs barnekonvensjon art. 30.

3.6.1 Innholdet i art. 30

BK art. 30 lyder slik i norsk oversettelse:

”I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk”.

BK art. 30 er den sentrale bestemmelsen i barnekonvensjonen som omhandler barns kulturelle, religiøse og språklige rettigheter. Denne bestemmelsen omhandler konkret barn som er ”minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning”. Barn som faller innenfor denne gruppen, skal ikke nektes den retten barnet har til å være sammen med minoriteter som en selv.

For denne oppgaven er det begrepet ”minoritet” i bestemmelsen som har en interesse. Slik det er skrevet ovenfor har man en rekke ulike minoritetsgrupper i Norge⁵⁰, og BK art. 30 har som hensyn å beskytte de rettighetene minoritetsbarn har. Bestemmelsen nevner også

⁴⁸ Sml. BK art. 19 og art 24.

⁴⁹ Berit Ballaria (2009)

⁵⁰ jfr. pkt. 1.6.2

særskilt ”urbefolkning”, typisk her vil være samene i Norge. Minoriteter og urbefolkningen likestilles i BK art. 30, jfr ordlyden.

BK art. 30 beskytter den rett som barn har til å utøve sin kultur, religion og sitt språk. Dette kommer klart til uttrykk i bestemmelsen.⁵¹ Denne retten er gitt for å sikre utøvelse med andre medlemmer fra samme etniske gruppe. Vi skal senere i oppgaven se hvilken innvirkning denne retten har ved en fosterhjemsplassering av et barn med en etnisk bakgrunn enn norsk.

Gjennom BK har man en rekke ulike rettigheter for å sikre barns rettigheter, som sett ovenfor har man de grunnleggende prinsippene i art. 2, 3, 6 og 12. BK taler også om en rekke andre rettigheter, BK art. 14 gir barn en rett til religionsfrihet, BK art. 20 legger til grunn at man skal ta tilbørlig hensyn til språk, kultur og religion ved plassering av et barn i alternativ omsorg, og BK art. 29 taler om å respektere barnets egen kultur, dets språk og verdier i henhold til den utdanning. Det kan spørres om det er nødvendig å stille opp så konkrete rettigheter, for at barn skal ha rett til å utøve sin kultur, sitt språk og sin religion.

UNICEF har om dette uttalt:

“ (...) The provisions of article 30 might seem redundant. However, the overwhelming evidence of serious and continuing discrimination against minority and indigenous populations justifies mention of their rights in a separate article, to make certain that States pay adequate attention to them”⁵².

BK art. 30 anerkjenner de rettighetene minoritetsbarn har til sitt språk og sin kultur på lik linje med andre barn. Barn med etnisk bakgrunn enn norsk skal ha den samme rett som andre barn i en stat har til å tale sitt morsmål, utøve sin religion, få undervisning på sitt språk, og utøve sin kultur.

⁵¹ Dette uttrykkes også klart i UNICEF, Implementation handbook for Convention on the Rights of the Child. 3 Utgave (2007) s. 455

⁵² Ibid s. 455

Frankrike har reservert seg fra art. 30:

” The Government of the Republic declares that, in the light of article 2 of the Constitution of the French Republic, article 30 is not applicable in so far as the Republic is concerned”.⁵³

“Having regard to article 2 of the Constitution of the French Republic (‘France is a Republic, indivisible, secular democratic and social. It shall ensure the equality of all citizens before the law without distinction of origin, race or religion. It shall respect all believes...’), France Considers that article 13 (article 30 of the Convention) is not applicable in so far as the Republic is concerned. Indeed, on the basis of this principles of equality and non – discrimination, the existence of minorities cannot be recognized in France in the sense of groups enjoying a special status”.⁵⁴

Frankrike begrunner sin reservasjon i at minoritetsgrupper ikke kan få en særstilling, “special status”. Dersom de skulle gitt dem dette påstår Frankrike at det vil være uforenlig med deres prinsipper om likestilling og ikke-diskriminering. BK art. 30 gir minoritetsbarn samme rett som andre barn i den samme staten til å kunne utøve sin kultur, språk og religion. Dette er ingen form for særstilling. Slik som UNICEF har uttalt det, er minoritetsbarn mer utsatt for diskriminering enn andre barn i samme stat. Derfor er det nødvendig at statene følger opp at det ikke vil foreligge noen form for diskriminering gjennom forpliktelsen etter konvensjonen.

I forhold til Frankrikes reservasjon og uttalelse har barnekomiteen uttalt:

“The Committee wishes to emphasize that the Convention on the Rights of the Child seeks to protect and guarantee the individual rights of children, including the rights of children belonging to minorities”⁵⁵.

Slik barnekomiteén påpeker er det viktig å sikre beskyttelse av barnerettigheter, særlig da minoritetsbarn i samfunnet er mer utsatt for diskriminering. Det som lett kan skje i en stat

⁵³ Ibid s. 458.

⁵⁴ Ibid. s. 458. France CRC/C/3/Add.15, paras. 46 to 48

⁵⁵ Ibid s. 459

er at man ikke tar konkrete hensyn, eller tiltak når det er barn med annen etnisk bakgrunn som trenger beskyttelse. Derfor vil statene gjennom BK art. 30 være forpliktet til å stille krav. Det virker som Frankrike ikke har skjønt betydning av BK art. 30.

3.6.2 Betydningen art. 30 har for norske regler

BK art. 30 vil ha en stor betydning for minoritetsbarns rettigheter ved en fosterhjemsplasing, jfr barnevernloven § 4-14. Ved en fosterhjemsplasing må staten ta hensyn til barnets rettigheter, og det er barnets beste som er i sentrum. Det er viktig her å påpeke at det er barnets rettigheter, og ikke foreldrenes rettigheter som er sentralt.

BK art. 30 omhandler tre ulike type rettigheter, et minoritetsbarns rett til å utøve sin kultur, språk og religion. Minoritetsbarn har andre kulturelle forhold enn det etnisk norske barn har. Er man født inn i en familie med bakgrunn fra et annet land vil man fort ha en kultur som er forskjellig fra den norske. Barnet har et annet morsmål, og ofte en annen religion. Alle disse tre rettighetene vil stå sentralt, ettersom de for minoriteter henger tett sammen. Kulturen har ofte utspring fra religion, og språket er nært knyttet opp mot religion og kultur.

En utfordring som man kan tenke seg, er om Norge tar tilstrekkelig hensyn til denne bestemmelsen i det norske regelverket. Sørger staten, gjennom de ulike organene vi har som arbeider med barn, for at minoritetsbarns rettigheter opprettholdes. Dette leder meg over til et annet spørsmål, om man i Norge gjennomfører rettighetene ved en fosterhjemsplasing?

Videre vil det knyttet til oppgavens problemstilling måte avklares om BK art. 30 gir en individuell rettighet til minoritetsbarn når det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse med plassering i fosterhjem av et barn, jfr. barnevernloven §§ 4-12 jfr. 4-14.

4 Nasjonale regler

Her skal det redegjøres for de nasjonale reglene som regulerer en fosterhjemsplassering, og hvilke regler som har betydning ved en fosterhjemsplassering av et barn med minoritetsbakgrunn. Lov om barneverntjenester, forskrift om fosterhjem, og fosterhjemsavtalen er her av betydning.

4.1 Lov om barneverntjenester med forskrift

4.1.1 Innledning

Barnevernlovens formål er å hjelpe barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. Virkemidlene er hjelpetiltak i hjemmet, og hvis nødvendig, omfattende inngrep i foreldreansvaret. Kapittel 4 i lov om barnverntjenester regulerer særlige tiltak. Dette kapitlet er relevant for den videre fremstilling.

Når barnevernstjenesten får en melding, skal barnevernstjenesten ”snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter § 4-3” jfr. barnevernloven § 4-2. Når barnevernstjenesten mottar meldinger har de en plikt til å iverksette undersøkelsessak når vilkårene etter § 4-3 foreligger.

Utgangspunktet er at det har en egenverdi at barn vokser opp hos sine biologiske foreldre, selv om det skulle foreligge mangler i hjemmet.⁵⁶ Dette speiler, det biologiske prinsipp, som står sterkt i norsk rett.⁵⁷ Barnevernstjenesten skal når det anses nødvendig å gripe inn i forholdet til et barn, i utgangspunktet begrense seg til tiltak i hjemmet jfr. barnevernloven §

⁵⁶ Rt 1997 s 170 s. 175

⁵⁷ jfr. pkt 2

4-4. Dette gjelder kun såfremt det er mulig. Situasjonen kan være slik at et barn lever under så alvorlig omsorgssvikt at flytting blir det nødvendig for å sikre barnets omsorgsbehov.

4.1.2 Omsorgsovertakelse

Omsorgsovertakelse innebærer at foreldrene fratas den daglig omsorgen for barnet⁵⁸, barnet flyttes ut av hjemmet, og plasseres i fosterhjem eller institusjon, jfr barnevernloven § 4-14 om alternativt plasseringssted. Et slikt vedtak er en sterk begrensning av foreldreansvaret, og må sies å være det mest inngripende vedtaket både for barnet det gjelder og for foreldrene. Derfor må et slikt vedtak være strengt nødvendig, og kun være en nødutvei når hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig⁵⁹. Loven setter strenge vilkår for inngrep, og det stilles også strenge krav til saksbehandlingen i barnevernet.

Barnevernloven § 4-12 regulerer vilkårene for å overta omsorgen for et barn, og et slikt vedtak kan treffes når vilkårene som følger av bestemmelsen er å anse som oppfylt. Ut fra bestemmelsen så ser vi at § 4-12 er en ”kan-regel” som bare gir barnevernstjenesten adgang til tiltak når vilkårene foreligger.

Etter denne bestemmelsen kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler ved den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling. Det følger av ordlyden, og det utdypes i lovforarbeidene, at det må dreie seg om kvalifiserte mangler; situasjonen må være ”forholdsvis klart uholdbar”.⁶⁰

Selv om grunnvilkåret er oppfylt kan det bare treffes vedtak om omsorgsovertakelse dersom det er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Et slikt vedtak kan derfor

⁵⁸ Bunkholdt (2009) s. 39

⁵⁹ Lindboe (2011) s. 54

⁶⁰ Ot.prp.nr 44 (1991-1992) s. 110

ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak, jfr. § 4-12 annet ledd.

I tillegg til de vilkårene som følger av barnevernloven § 4-12 skal omsorgsovertakelse være det beste for barnet i den aktuelle situasjonen. Dette følger av barnevernloven § 4-1 at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for barnet.

4.1.3 Plassering etter omsorgsovertakelse

Etter at det er truffet et vedtak etter barnevernloven § 4-12 skal barnet plasseres. Loven lister opp ulike plasseringsalternativer etter vedtak om omsorgsovertakelse. Et av de alternativene som fremkommer i loven og som er relevant for denne oppgaven, er plassering i fosterhjem jfr. barnevernloven § 4-14 første ledd bokstav a.

Av barnevernloven følger det av § 4-15 første ledd at når barn plasseres utenfor hjemmet, for eksempel i fosterhjem, skal stedet velges ut fra hensynet til barnets egenart, behov for omsorg, og opplæring i et stabilt miljø. Dette er utdypet i retningslinjene om fosterhjem, der det heter at barnet bør plasseres i et miljø der barnet kan bevare og videreutvikle sin egen identitet.⁶¹

Det finnes flere hensyn som er sentrale ved en fosterhjemsplassering av et barn med tilhørighet til en minoritet. Ved en plassering i fosterhjem, fremkommer det av bestemmelsen, jfr barnevernloven § 4-15 at ”Det skal også tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn”⁶². Denne bestemmelsen gir en anvisning til barnevernstjenesten ved en beslutning om plassering etter en omsorgsovertakelse.

⁶¹ Retningslinjer om fosterhjem (2004)

⁶² Fremkommer også av: Forskrift om fosterhjem § 4.

Den siterte setningen om ”tilbørlig hensyn” ble tatt inn i barnevernloven § 4-15 da barnekonvensjonen ble innarbeidet i norsk lov, men barne- og familiedepartementet hadde ikke tatt med ordet ”tilbørlig” i første omgang. Vurderingen var at det ikke var nødvendig at ordet ble tatt med, begrunnelsen var:

”hensett til at valg av plasseringssted skal tas etter en helhetsvurdering, ligger det etter departementets skjønn i sakens natur at de momentene som foreslås inntatt i bestemmelsen, skal tas hensyn til i rimelig og forsvarlig grad. Det er derfor etter departementets skjønn ikke nødvendig å ta ordet tilbørlig med i lovteksten”.⁶³

Setningen ble i endring ved lov nr. 86/2003 tatt med i lovteksten for å synliggjøre barnekonvensjonen BK art. 20 (3). Ønsket var å synliggjøre kravet tydeligere i loven, og slik sikre at barnevernet i større grad tar hensyn til disse forholdene i den enkelte vurdering, men at utgangspunktet alltid skal være barnets beste.⁶⁴ Departementet legger til grunn at barnekonvensjonen inneholder en rekke plikter som i praksis utføres av ikke-jurister, og en synliggjøring vil bidra til en bedre gjennomføring av barnekonvensjonen i praksis.⁶⁵ Barnevernloven §4-15 samsvarer med den norske oversettelsen av BK art. 20.⁶⁶

De hensyn som fremkommer i bestemmelsen, vil særlig være sentrale fordi en fosterhjems plassering i utgangspunktet skal være en midlertidig løsning der tilbakeføring ofte er et mål i seg selv. For et barn som har en annen kulturell, religiøs, og språklig bakgrunn vil det ved en fosterhjems plassering måtte være relevant om barnet får muligheten til å ivareta sin bakgrunn. Den dagen barnets foreldre eventuelt kan få tilbakeført omsorgen for barnet⁶⁷, vil det være viktig at barnet ikke har mistet tilknytningen til sin bakgrunn. Dette er også viktig selv om barnet ikke skulle tilbakeføres til sine biologiske foreldre.

⁶³ Ot.prp.nr 45 (2002-2003) s 45

⁶⁴ Barnevernloven § 4-1 og BK art 3

⁶⁵ Ot.prp.nr 45 (2002-2003) s 26

⁶⁶ Ibid s 45

⁶⁷ Jfr. barnevernloven § 4-21.

Det er i teorien påpekt at den beste måten å sikre hensynene for barnet er ved å flytte dem til hjem hvor fosterfamilien hører til samme etniske gruppe. Forutsatt at fosterhjemmet for øvrig tilfredsstiller de kravene som ut fra barnets behov bør stilles til fosterfamilien i det enkelte tilfelle⁶⁸.

I forarbeidene til barnevernloven ble det av Kommunaldepartementet understreket ”viktigheten av at man ved valg av plasserings tar barnets språklig og kulturelle tilhørighet i betraktning”.⁶⁹ Det kan her også nevnes at tilknytningen til barnets opprinnelse er viktig uavhengig av om barnet blir tilbakeført til foreldrene eller ikke. Et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk vil ofte kunne skille seg ut fra et etnisk norsk barn, og i oppveksten vil det være viktig at barnet kjenner til sin opprinnelse. Et barn som har en annen opprinnelse vil ved senere alder ha behov for å ha en følelse av tilknytning til sin kultur.

Med hjemmel i barnevernloven skal barnevernstjenesten gi forslag til fylkesnemnda når den skal redegjøre for de faktorer som de mener bør legges til grunn for valg av plasseringsted.⁷⁰ Fylkesnemnda har muligheten til å stille vilkår⁷¹ i sitt vedtak når det gjelder plassering. Vilårene kan for eksempel være at barnet skal plassere i et fosterhjem som tilhører den samme etniske gruppen som foreldrene eller at barnet skal gå på morsmålskurs for å opprettholde språket sitt. Det er her viktig å påpeke at valg av fosterhjem i praksis treffes av barnevernstjenesten og ikke av fylkesnemnda.

Et annet viktig hensyn er at barnets behov for samvær og kontakt med foreldrene også må tilleggs vekt. Barne- og familiedepartementet la i høringsutkastet til grunn at det i utgangspunktet bør være samvær mellom barn og foreldre:

⁶⁸ Bunkholdt (2009) s. 39

⁶⁹ Ot.prp.nr. 44 (1991-1992) pkt. 4.14

⁷⁰ barnevernloven § 4-15 annet ledd.

⁷¹ Ibid. § 4-15 annet ledd annet punktum.

"Nyere forskning har vist at det i mange tilfelle er svært viktig for barn i fosterhjem å opprettholde kontakt med sine biologiske foreldre, både fordi det er sterke følelsesmessige bånd mellom barna og foreldrene, og for at barnet derigjennom kan få en følelse av kontinuitet i livet sitt. Enkelte forskere har også pekt på fosterforeldrenes ansvar når det gjelder å hjelpe barnet med å huske sin fortid, nettopp fordi opplevelsen av kontinuitet er viktig for barnet"⁷².

Her kan man si at dette vil være av særlig betydning når det gjelder samvær mellom barn og foreldre av etnisk bakgrunn. Det er i møte med foreldrene man får en tilknytning til språk, kultur og religion. Ved plassering hos en etnisk norsk familie vil ikke hensyn til språk, kultur og religion dekkes. Fosterfamilien er det stedet hvor barnets behov ivaretas, men ved samvær vil man opprettholde tilknytningen. Jeg anser det som en meget viktig del i barnets oppvekst at det vokser opp med å kjenne til sin kulturelle bakgrunn. I mange av tilfellene ser man ofte at barna har et behov for å finne sin egen identitet i form av språk, kultur og familie. Samvær vil eventuelt være et alternativ for opprettholdes til sin etniske bakgrunn. Det vil kunne være situasjoner der barnet for eksempel lever under skjult adresse ved fare for livet til barnet, eller i fare for at foreldrene flykter med barn utenlands.⁷³

I proposisjonen⁷⁴ ble det lagt til grunn at valget av plasseringssted alltid skal være til barnets beste. Departementet påpekte at hensynet til kontinuitet i barnets oppdragelse og den etniske, språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn skal inn i helhetsvurderingen. Dette er forhold som det i utgangspunktet er viktig å ivareta. Likevel skal hensynet ikke nødvendigvis tillegges avgjørende vekt.⁷⁵

Som nevnt ovenfor, er det tilfeller hvor det ikke er til barnets beste at den kulturelle bakgrunnen blir avgjørende, og at man ikke vil finne godkjente fosterfamilier som ivaretar de aktuelle hensynene.

⁷² Ot.prp.nr. 44 (1991-1992) pkt. 4.17

⁷³ Jfr FNV-2002-122-OST

⁷⁴ Ot.prp.nr. 45 (2002-2003)

⁷⁵ Ibid s 26

Gjennomføringen av en plassering foretas etter en helhetsvurdering av en rekke momenter. Disse momentene fremkommer både av barnevernloven §§ 4-15, 4-1 og av retningslinjene til bestemmelsene.⁷⁶

Departementet kan, etter barnevernloven § 4-22 tredje ledd:

”gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles ved valg av fosterhjem, om fosterhjemmenes rettigheter og plikter, om barnevernstjenestens plikt til veiledning og oppfølging av fosterhjemmene, og om tilsyn med barn i fosterhjem”.

Dette har ført til forskrift om fosterhjem av 18. desember 2003 nr. 1659 og retningslinjer for fosterhjem av 15. juli 2004, rundskriv Q-1072. I 2003 ble både forskrift og retningslinjen endret. En av de viktigste endringene er at barnevernstjenesten alltid skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, forutsatt at de oppfyller de kravene som ellers gjelder for godkjenning.⁷⁷

En annen og viktig endring var at barnet og barnets foreldre skal gis anledning til å uttale seg om valg av fosterhjem.⁷⁸ Det er forskjellig i hvert enkelt tilfelle hvor mye vekt som tillegges foreldrenes syn når det gjelder valg av fosterhjem, men fosterhjem som foreldrene motsetter seg på grunn av kulturelle eller religiøse grunner bør man unngå. Det skal i barnevernssaker fremgå av dokumentene at foreldrene har fått anledning til å uttale seg.

Barnet i saken skal også få muligheten til å uttale seg.⁷⁹ I fylkesnemndsavgjørelsene ser man at barn blir hørt, men at det ikke er like enkelt å gjennomføre de ønskene barnet har. I FNV-2010- 439-OSL ønsket jenta i saken selv et fosterhjem med samme etniske bakgrunn

⁷⁶ Ot.prp.nr 45 (2002-2003) s. 45

⁷⁷ Forskrift om fosterhjem (2003) § 4, retningslinjer om fosterhjem (2004) avsnitt 6.6

⁷⁸ Ibid avsnitt 6.9

⁷⁹ Ibid avsnitt 6.10

som henne. Nemda tok utgangspunktet i at dette ville være positivt både for henne og familien, men at det var vanskelig å gjennomføre. Det viktigste var at hun fikk et fosterhjem som var godt og stabilt.

Bestemmelsene som er nevnt ovenfor og forarbeidene viser at det skal tas hensyn til barn med minoritets bakgrunn ved en fosterhjemsplassering. Når disse hensyn er lovfestet vil man klart kunne si at dette er en rettighet barnet har, og at det ved en helhetsvurdering skal være med i vurderingen om barnet har en annen språklig og kulturelle tilhørighet.

Det vises her til FNs barnekomité som har lagt til grunn at det ved valg av plasseringssted i det enkelte tilfellet, jfr. BK art 20, ikke kan velges å se bort fra barnets rett til sitt språk, sin religion og sin kultur.⁸⁰ En må oppfylle retten barnet har, ved valg av plasseringssted for minoritetsbarn må en sørge for at barnet fremdeles kan nyte godt av sin rett til språk, religion og kultur, såfremt det er til barnets beste.

Hvis man ikke har fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk⁸¹, er det likevelstatens plikt til å oppfylle denne retten barna har til å kunne nyte godt av sin kultur. Ved plassering av et minoritetsbarn i et etnisk norsk fosterhjem må en påse at barnet ikke mister retten det har til likevel å utøve sin kultur. Her vil det være viktig å se om organene som har ansvar etter barnevernloven gjør det som kreves av dem for å opprettholde de forpliktelsene de har, herunder barnevernstjenesten, fosterhjemstjenesten og fylkesnemnda. Dersom ikke forpliktelsene opprettholdes kan det være brudd på rettigheter etter BK art. 30. Jeg kommer tilbake til dette nedenfor.

⁸⁰ FNs barnekomité, Day of General Discussion (2005) avsnitt 673

⁸¹ Jfr nedenfor fra møte med fosterhjemstjenesten og barnevernet.

5 Høyesteretts praksis om barnets beste og barnets kulturelle bakgrunn

Høyesterett har i Rt. 1997 s. 170 vist til at språk- og kulturtilhørighet står sterkt i norsk rett. En norsk-pakistansk gutt på 6 år ble etter nesten fem år i fosterhjem tilbakeført til sine biologiske foreldre. Sønnen ble akutt plassert i 1991, og i 1992 ble omsorgen overtatt med hjemmel i den tidligere barnevernsloven av 1953. Foreldrene reiste sak i 1994 med påstand om å få omsorgen tilbake, som verken byretten eller lagmannsretten tok til følge. Foreldrene anket til Høyesterett, og vedtak om omsorgsovertakelse ble opphevet.⁸²

I vurderingen av tilbakeføringen la Høyesterett vekt på at barnet hadde en annen etnisk og kulturelle tilhørighet enn fosterfamilien.

At foreldrene på tidspunktet for Høyesterettssaken kunne gi barnet forsvarlig omsorg var alle enige om, og det var ikke et spørsmål i denne saken. Vurderingen som Høyesterett foretok var om tilbakeføring ville føre til alvorlige problemer for dette barnet. Høyesterett slo fast at det vil skape vanskeligheter for et barn dersom det vokser opp i en kultur der det vet at det opprinnelig ikke hører hjemme, og la til grunn at man heller må ta konsekvensene for barnet ved en tilbakeføring framfor om det blir værende hos fosterforeldrene.

I dommen uttaler førstvoterende på side 175:

” Når barnet vokser opp i en familie der det vet at det opprinnelig ikke hører hjemme, vil det kunne oppstå problemer eller konflikter av en annen karakter enn ellers når barnet begynner å søke etter sin identitet. Slike problemer vil trolig forsterkes når barnet har en annen etnisk og kulturell opprinnelse enn fosterforeldrene. Dette er en side ved saken her som man etter min mening ikke kan se bort fra, og som vil måtte gå inn i den samlede vurderingen som må legges til grunn ved avgjørelsen av spørsmålet om tilbakeføringen.”⁸³

⁸² Rt 1997 s.170

⁸³ Ibid s.175

Førstvoterende legger videre til grunn at:

”Jeg antar at det også vil være positivt for hans identitetsfølelse og selvbylde, at han får vokse opp sammen med sine biologiske foreldre og også får vokse seg inn i deres livsform, kultur og religion”⁸⁴.

Uttalelsene viser at ved vurdering av tilbakeføring av barn med annen kulturell bakgrunn vil deres kulturelle opprinnelse ha en stor betydning. Høyesterett slår fast at det har en egenverdi at et barn får vokse opp hos sine biologiske foreldre.

Jeg mener det er særlig viktig når barnet i saken har en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Det er gjennom foreldrene man tar med seg den kulturelle tilhørigheten, men man skal ikke se bort fra at fosterforeldre også kan bevare den kulturelle tilhørigheten ved å innføre tiltak.

Det som gjør saken noe vanskeligere i vurderingen er den tilknytningen barnet har fått til fosterfamilien.

Flertallet legger til grunn at:

” Det som gjør saken vanskelig er at C har vært i fosterhjemmet i nærmere fem år og må ha en meget sterk tilknytning der. Han er naturlig knyttet til sine fosterforeldre, deres fosterdatter og familie. Han er også oppdratt som en norsk gutt i en familie med norske tradisjoner, og kan få problemer med å komme i et helt annet miljø (...) men jeg finner ikke at det må legges til grunn at det vil oppstå alvorlige problemer av varig karakter”⁸⁵.

I Høyesterett var de to oppnevnte sakkyndige sterkt uenig med hverandre om foreldrene burde få tilbake omsorgen. Den ene sakkyndige legger vekt på at det er til barnets beste å vokse opp hos foreldrene og bli kjent med sin opprinnelse og kulturbakgrunn. Den

⁸⁴ Ibid s 177

⁸⁵ Ibid s 175

andre sakkyndige mener at tilbakeføring av dette barnet fører med seg en alvorlig risiko for betydelige utviklingsskader og vurderer at:

”C [barnet] ville måtte bli svært ulykkelig av å bli flyttet fra sine [foster]foreldre og fra sitt tilvante miljø, og til mennesker og et miljø som han bare har hatt sporadiske besøkskontakter med. At han vil dele hudfarge med sine nye omsorgsgivere vil være ham til liten trøst”. Videre mener han at ”Om hensynet til å vokse opp hos biologiske foreldre skal veie tyngre når disse har en annen etnisk og kulturell bakgrunn, er en problemstilling jeg ikke anser som min oppgave å besvare”⁸⁶.

Til dette svarer Høyesterett at barnet har fått en sterk tilknytning til fosterforeldrene de årene han nå har bodd der, men en fortsatt plassering som ovennevnt vil ikke være problemfritt.⁸⁷

Videre sier førstvoterende at

” På bakgrunn av de opplysninger de fikk fra barnevernsmyndighetene i 1992, har fosterforeldrene gått ut fra at de skulle være fosterforeldre for et barn som ikke skulle ha særlig tilknytning til pakistansk miljø og som kunne oppdras som et norsk barn. Situasjonen er blitt en annen enn de regnet med ved at C nå har en pakistansk, muslimsk familie med far og to søstre i tillegg til moren – en familie som C etter fylkesnemndas siste vedtak skal ha en utvidet kontakt med. Det ligger her klart an både til problemer for fosterforeldrene og til en lojalitetskonflikt for C. Etter mitt syn må også dette ha atskillig vekt når man skal vurdere hvilken løsning som er til Cs beste, jf barnevernloven § 4-1”.

Det kommer tydelig frem her er at en fortsatt plassering hos fosterforeldrene ikke vil være problemfritt, og særlig når barnets foreldre skal ha samvær med barnet.

Et annet synspunkt som her kan trekkes inn er at hensynet til barnets kulturelle bakgrunn ikke har hatt noen betydning ved overgang til fosterfamilien. Når barnet først ble plassert

⁸⁶ Ibid s 173

⁸⁷ Ibid s 177

hos fosterfamilien var det ingen vilkår som ble stilt i forhold til barnets kulturelle bakgrunn. I motsatt retning har fosterforeldrene blitt fortalt at de får en gutt som ikke lengre skal ha tilknytning til det pakistanske miljøet og som kunne oppdras som et norsk barn. Ettersom utgangspunktet er at en fosterhjemsplassering skal være en midlertidig løsning, der tilbakeføringen ofte er et mål i seg selv, ville det her vært hensiktsmessig å kunne oppstille hensyn til barnets kulturelle bakgrunn ved en fosterhjemsplassering.

Det som er videre av interesse å nevne fra dommen er at mindretallet deler det samme synspunktet som flertallet:

Mindretallet sier på side 179:

” Når jeg har funnet saken vanskelig skyldes det at jeg er enig med førstvoterende i at det ville ha klare fordeler om C kunne vokse opp hos sine biologiske foreldre, som jeg legger til grunn nå har en alminnelig god omsorgsevne. Jeg er også enig med førstvoterende i at den omstendighet at C har en annen etnisk bakgrunn enn fosterforeldrene, er et forhold som må trekkes inn i den samlede vurdering”.

Mindretallet legger også til grunn at barnets etniske bakgrunn skal være med i vurdering av vedtaket om omsorgsovertakelse, men legger ikke avgjørende vekt på dette. For mindretallet er det tilknytningen til fosterforeldrene som er avgjørende.

En kan ved å vise til dommen si at kulturell tilhørighet står sterkt i norsk rett fordi man i dommen setter til side hensyn til at barnet ikke kan flyttes fordi det er særlig sårbart og at det har en meget sterk tilknytning til sine fosterforeldre.

Det som er verdt å merke seg ved denne dommen er at det først ved opphevelsen av vedtaket om omsorgsovertakelse at barnets kulturelle opprinnelse ble et moment i vurderingen. Det interessante ved dommen er at etnisitet blir et viktig moment for om barnet skal tilbake til foreldrene. Det jeg kan trekke frem som er savnet, er en konkret vurdering om en fortsatt fosterhjemsplassering vil kunne opprettholde barnets kulturelle bakgrunn. Sett at man ikke

ville kunne ført barnet tilbake til foreldrene fordi vilkårene i loven ikke er oppfylt, hva ville skjedd med barnets kulturelle bakgrunn?

Avgjørelsen er i tillegg viktig når det gjelder plasseringsspørsmålet, dette selv om saken ikke handlet om plasseringsspørsmålet. ”Høyesterett mener at plassering av et minoritetsbarn i en norsk fosterfamilie på lang sikt kan føre til problemer i forhold til barnets identitetsutvikling. Dette understreker viktigheten av å ta tilbørlig hensyn til barnets kulturelle bakgrunn ved plassering”.⁸⁸

Det som derimot ikke var et spørsmål i dommen var om fosterfamilien kunne ha utøvet noen av de kulturelle verdien barnet har. Sett at man har en gutt som plasseres i et etnisk norsk fosterhjem, kan man stille krav til fosterfamiliens håndtering av guttens kulturelle tilhørighet?

⁸⁸ Sanne Hofmann (2010) s 82

6 Praksis fra lagmannsretten og fylkesnemnda

De praksis fra lagsmansretten og fylkesnemnda som er nevnte nedenfor skal belys om det tas hensyn til barnets etniske, kulturelle og språklig bakgrunn. Om det tas hensyn til dette, og hvordan det tas hensyn til dem.

6.1 RG-2006-490

Denne saken fra Borgarting lagmannsrett gjaldt overprøving av et vedtak om tvangsadopsjon etter barnevernloven av et barn med tyrkisk opphav. Forholdet til BK art. 20 nr 3 ble drøftet av mindretallet, det var dissens 4-2. De samme hensynene som mindretallet her vektlegger må være sentrale ved en fosterhjemsplassering av et barn med tilhørighet til en minoritet. Jeg vil si i enda større grad ved fosterhjemsplassering, fordi en slik plassering i utgangspunktet skal være en midlertidig løsning der tilbakeføring ofte er et mål i seg selv.

Flertallet trekker ikke inn en vurdering om kravet til ”tilbørlig hensyn”, men mindretallet begrunner delvis ut fra dette kravet. Denne avgjørelsen viser at kravet til ”tilbørlig hensyn” kan ha en betydning ved vurderingen av en fosterhjemsplassering.

Mindretallet uttaler:

” De hensyn som vektlegges og den løsning som velges må videre være i samsvar med Norges internasjonale konvensjonsforpliktelser. Dette har særlig betydning når det gjelder EMK og barnekonvensjonen som ved menneskerettighetslova § 2 er gjort til norsk lov og som ved motstrid skal gå foran bestemmelser i annen lovgivning. Barnekonvensjonen ble norsk lov med virkning fra 1. oktober 2003. (...)

Det er særlig annen setning om at det skal tas tilbørlig hensyn til barnets bakgrunn som kan få betydning. (...). Forholdet til konvensjonen er ikke drøftet av fylkesnemnda eller av tingretten”.

Videre utdyper mindretallet frem betydningen av tilbørlig hensyn til:

”Hensynet til barnets etniske, kulturelle og språklige bakgrunn er et prioritert mål etter barnekonvensjonen, og det ble ved gjennomføring av konvensjonen i norsk rett vurdert å ta inn i barneloven § 4-15 første ledd bestemmelse om at barnevernstjenesten ved valg av plasseringssted også skal ta hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, se Ot.prp.nr. 45 (2002-2003) avsnitt 6.3. Det var departementets syn at det er viktig at disse hensyn ivaretas, og de inngår i den helhetsvurdering barnevernstjenesten skal foreta, men uten å være avgjørende. Departementet uttalte at det kunne være tilfeller der valg av plasseringssted med avgjørende vekt på de aktuelle hensyn ikke ville være til barnets beste. Det kunne også forekomme tilfeller der det var vanskelig eller umulig å finne godkjente hjem som ivaretok hensynene”.

Kravet om at det må tas tilbørlig hensyn til disse forholdene må likevel vurderes i forhold til andre hensyn med betydning for hva som er til barnets beste⁸⁹, og kravet skal inngå i den helhetsvurderingen som skal foretas når man søker å komme fram til hva som er til barnets best.⁹⁰

Flertallet i denne saken, ut fra det som kommer frem i avgjørelsen, tar en vurdering av barnets beste uten å være innom slike hensyn. Til tross for at man i Ot.prp.nr 45 (2002-2003) har et klart ønske om at man skal ta hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklig bakgrunn, er ikke flertallet inne på dette. Mindretallet har en vurdering som jeg mener er mer riktig, enn det flertallet har, fordi mindretallet legger vekt på de andre hensynene ved en vurdering av hva som er barnets beste. Det som er bekymringsverdig er at flertallet ikke foretar en slik vurdering som mindretallet. Spørsmålet blir hvordan vet man da om den vurdering man har foretatt om barnets beste faktisk er til barnets beste, hvis ikke alle de hensyn som har en betydning for barnet er med i vurderingen.

⁸⁹ Ot.prp.nr 45 (2002-2003) s. 45.

⁹⁰ jfr. pkt 4.1.3

Mindretallet legger også vekt på at det:

”ikke er noe som tilsier at det ikke vil være til barnets beste at det tas hensyn til hennes etniske bakgrunn ved spørsmålet om det skal gis samtykke til adopsjon”.

Og legger til grunn at:

” Hensynet til hennes bakgrunn ivaretas best ved å opprettholde og utvikle kontakten med familien. Det kan best skje ved at man unngår det brudd en adopsjon vil innebære”.

6.2 Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

Det er i dag totalt 12 fylkesnemnder, hvorav den enkelte fylkesnemnd dekker ett eller to fylker. Fylkesnemnda er et statlig organ som i faglige spørsmål har en uavhengig stilling i forhold til departement og fylkesmann. Et vedtak av fylkesnemndene kan bare overprøves av domstolene. Fylkesnemnda har som hovedoppgave å fatte vedtak, for eksempel om barnevernstjenesten skal overta omsorgen for et barn.

Enkelte fylkesnemndsavgjørelser illustrere hvordan etnisitet og kultur kommer inn i vurderingen ved vedtak om omsorgsovertakelse. I avgjørelsene, jfr nedenfor, er det foreldrenes advokat som trekker inn hensynene til barnets etnisitet og kultur. I noen av tilfellene er nemda inne på hensynet, andre ganger ikke. Dette fører meg over til å nevne en fylkesnemndsavgjørelse.

6.2.1.1 FNV-2012-262-OPP

Saken gjaldt en omsorgsovertakelse av en jente på 6 ½ år etter barnevernloven § 4-12 bokstav a, og eventuelt plassering i fosterhjem. Moren som hadde utenlandsk opprinnelse var ustabil psykisk, og dømt til ubetinget fengsel for to tilfeller av trusler. Barnevernstjenesten startet undersøkelser etter en rekke bekymringsmeldinger fra barnehagen jenta gikk i, og

fra NAV. Hun hadde blitt observert slått ved en henting i barnehagen, og barnevernstjenesten bekymret seg over jentas overvektsproblemer.

I saken gjør advokaten på vegne av mor gjeldende et ønsket om en spesiell plassering:

”(...)I kommentarutgaven til barnevernloven heter det at et vilkår kan gå ut på at barnet skal plasseres i et fosterhjem som tilhører samme etniske gruppe som foreldrene. (...) Omstendigheten i den enkelte sak kan være slik at fylkesnemndas vurdering av om omsorgsovertakelse vil være hensiktsmessig og til barnets beste, jf § 4-1, er avhengig av at barnet plasseres i et bestemt fosterhjem, for eksempel hos nære slektninger.”⁹¹

Advokaten trekker her frem hva som legges til grunn i kommentarutgaven til barnevernloven, at barnets etniske tilhørighet kan legges vekt på ved valg av fosterhjem. Det trekkes frem at dersom omsorgsovertakelse i et bestemt fosterhjem blir aktuelt, vil plassering hos nære slektninger være løsningen. Advokaten trekker også frem betydningen dersom jenta skulle blitt plassert i en etnisk norsk familie, og forholdet til BK art. 30.

”(...)Valg av fosterhjem vil være avgjørende for Jente. Hvis hun plasseres i et norsk fosterhjem vil det skje en fornorskning og hun vil bli forhindret fra en oppdragelse i tråd med sin kultur. Plassering i norsk fosterhjem vil utgjøre et brudd på barnekonvensjonen artikkel 30.”⁹²

Moren til jenta ønsket at datteren skulle plasseres i et fosterfamilie med samme etnisk bakgrunn.

Til dette svarer nemda:

”(...) Barnevernstjenesten har opplyst at de har gjort undersøkelser i fire av BUF-etats regioner uten å finne et Ø-fosterhjem. Fylkesnemnda kan ikke se at det er grunn til å tvile på disse opplysningene, og finner ikke grunn til å stille vilkår når det gjelder plasseringen.

⁹¹ FNV-2012-262-OPP

⁹² *ibid.*

Fylkesnemnda kan ikke se at plassering i et norsk hjem vil være i strid med barnekonvensjonen art 30. Slik nemnda ser det vil det være mulig å ivareta kontakt med og kjennskap til Ø-kultur på andre måter enn gjennom å bo i en Ø-familie. Nemnda legger til grunn at barnevernstjenesten vil søke om morsmålsundervisning for Jente når hun flytter til fosterhjemmet”.⁹³

Fylkesnemnda er her opptatt av barnets beste, og å få til en plassering hos godkjent fosterfamilie med skjult adresse. Det kommer frem at barnevernstjenesten har gjort et forsøk i å finne en fosterfamilie med samme etniske bakgrunn som jenta, men har ikke funnet noen slik familie. Det som kan bemerkes her er at fylkesnemnda legger dette til grunn uten å tvile noe videre på dette. Mangelen på fosterhjem med annen etnisk bakgrunn som ønsket i denne saken er en stor utfordring.⁹⁴ Har man gjort nok for å finne en familie med slik bakgrunn? Det som også her kan nevnes er at det er moren i saken som ønsker en familie med en bestemt bakgrunn. Barnet i saken er i en relativt ung alder hvor man ikke får innhentet hennes synspunkt.

Flertallet legger vekt på at jenta får et stabilt hjem og med de behov hun trenger, og avviser at det vil være i strid med BK art. 30 med en plassering i en etnisk norsk familie. Nemnda legger til grunn at jenta skal få morsmålsundervisning.

Neste fylkesnemndsavgjørelse er noe annerledes og viser hvordan barnets ønske tas til følge.

6.2.1.2 FNV-2010-439-OSL

Denne avgjørelsen gjaldt en omsorgsovertakelse og plassering av en 15 år gammel jente som var utsatt for sosial isolasjon og restriksjoner i hjemmet som er uforenelig med grunnleggende menneskerettigheter. Foreldrene i saken var opprinnelig fra et land i Asia. Jenta

⁹³ FNV-2012-262-OPP

⁹⁴ jfr. pkt 7.1.4 nedenfor

fryktet at hun ville bli tvangsgiftet, da hennes eldre søster tidligere hadde blitt tvangsgiftet i hjemlandet. Kravet om omsorgsovertakelse og plassering i fosterhjem ble tatt til følge.

Jenta i saken fikk partsrettigheter, på grunn av alderen, og uttalte noe om sine ønsker, og har gjennom sin prosessfullmektige gjort gjeldende at:

“Det er viktig for henne at hun får treffe familien, og det kan fastsettes et minimumssamvær som eventuelt kan økes. Ber om at det tas hensyn til § 4-15 i forhold til ønsket etnisk bakgrunn for en fosterfamilie”.⁹⁵

Jenta ønsket fortsatt å ha en tilknytning til sin etniske bakgrunn, og ønsket av den grunn en fosterfamilie med samme etniske bakgrunn som hun selv. Det man ser ut fra denne avgjørelsen er at det ikke er like enkelt å møte kravet om en fosterfamilie med samme etniske bakgrunn som en selv har. Fylkesnemnda bemerker dette i sin avgjørelse.

”(...)Jente har selv ønsket et fosterhjem fra samme kultur som henne, og nemnda er enig i at dette vil være positivt for både henne og familien. Men erfaring har vist at dette ofte er vanskelig å få til, og nemnda er av den oppfatning at det viktigste er et godt og omsorgsfullt fosterhjem”.

I denne saken er det en jente på 15 år som uttrykkelig fremlegger et ønske om å få en fosterfamilie med samme etnisk bakgrunn som hun selv. Dette viser at tilknytningen til hennes kulturelle bakgrunn er meget viktig for henne. I en alder av 15 år uttrykker man ofte et ønske som stemmer med det man selv vil, og det er uheldig at man ikke klarer å finne en fosterfamilie til denne jenta med samme etniske bakgrunn. Man kan her trekke inn tilliten til den oppgaven staten har som skal ta vare på barns rettigheter.

I avgjørelsen kommer det frem at frykten for å bli giftet bort er det som gjør at hun må bo hos andre enn hos sin egen familie, men at hun ønsker å ha kontakt med familien.

⁹⁵ FNV-2010- 439-OSL

Det kan virke som om denne jenta har et ønske om å opprettholde kontakten med familien og den kulturelle tilknytningen hun har til foreldrenes hjemland. Dette vil opprettholdes ved å plasseres i et fosterhjem som har kjennskap til denne kulturen og bakgrunnen.

Jeg nevner videre en avgjørelse fra fylkesnemnda som viser et annet bilde av barnets ønsker.

6.2.1.3 FNV-2009-293-AGD

Denne avgjørelsen gjaldt en omsorgsovertakelse av en jente på 16 år, som hadde kommet til Norge med familien som flykninger fra X land. Det var jenta i saken som ønsket en omsorgsovertakelse, og det ble i saken lagt avgjørende vekt på jentas ønske på grunn av alder og modenhet i forhold til å kunne uttale seg.

Mor påberopte seg at hun ikke skulle plasseres i en etnisk norsk fosterfamilie, men fylkesnemnda la ikke vekt på dette. Her ser man at fylkesnemnda tar hensyn til barnets ønske om å ikke ha noe kontakt med mor eller den kulturelle tilknytningen barnet er vokst opp med. Jenta i saken ønsket å leve som en norsk jente, med de samme verdiene og mulighetene, mens moren hindret hennes ønske om å leve et slikt liv.

Fylkesnemnda legger avgjørende vekt på de ønskene jenta har, på grunn av hennes alder og hennes modenhet. Det vil heller ikke være problematisk med en plassering i et norsk etnisk fosterhjem.

6.2.1.4 FNV-2005-67-AGD

I denne avgjørelsen kom fylkesnemnda, under stor tvil, til ikke å ta til følge barnevernstjenestens forslag om omsorgsovertakelse og fosterhjemsplassering for en 10 år gammel gutt. Gutten kom til Norge som 6 åring sammen med familien som flyktninger. Fylkesnemnda

kom til, etter en skjønnsmessig helhetsvurdering ut fra de forliggende opplysningene og det biologiske prinsipp, at det ville være til guttens beste at han fikk bo hos sin biologiske foreldre.

Fylkesnemnda legger her:

“vesentlig vekt på det biologiske prinsipp. Barn skal om mulig vokse opp hos sine biologiske foreldre. C har bodd sammen med sine foreldre hele sin levetid. Det er der han har sin kulturelle og språklige tilhørighet. Hans identitet blir etter nemndas mening best ivaretatt hos hans foreldre”.

Grunnen til at jeg nevner denne saken er fordi fylkesnemnda legger til grunn at det ikke vil være i samsvar med loven å fatte et så inngripende vedtak når man ikke i denne saken hadde tilstrekkelig opplysninger om barnets behov, og dermed tar de utgangspunkt i det biologiske prinsipp.

6.2.2 Oppsummering av fylkesnemndsavgjørelsene

I noen av avgjørelsene ser man at foreldrene påberoper seg et ønske om at barnet deres skal plassere i et hjem med samme etniske bakgrunn. Dette for å opprettholde den kulturelle tilhørigheten. I noen av sakene tar fylkesnemnda dette med i vurderingen sin, selv om det ikke er et ønske som tas til følge. I avgjørelsen om den 6 år gamle jenta⁹⁶, setter fylkesnemnda krav til barnevernstjenesten om at jenta skal sendes på morsmålundervisning. Dette fordi hun fortsatt skal ha samvær med mor, og må kunne kommunisere med henne på sitt morsmål. Jeg oppfatter det som positivt at fylkesnemnda tar hensyn til jentas etnisk bakgrunn. Hun skal ha samvær med mor og det at hun opprettholder morsmålet sitt gjør at hun fortsatt vil kunne snakke med moren sin på morsmål.

⁹⁶ FNV-2012-262-OOP

En annen side ved avgjørelsene er at fylkesnemnda ikke setter nok vilkår, i forhold til det lovverket åpner for.⁹⁷ I fylkesnemndsavgjørelsen om den 15 år gamle jenta⁹⁸, som nevnt ovenfor, kunne det vært gjort mer for å sørge for at man fikk tak i en fosterfamilie med samme etnisk bakgrunn som jenta. Hun uttrykker et ønske om å få en fosterfamilie med samme etnisk bakgrunn som henne, slik at hun kan opprettholde et godt forhold til familien sin. Men man får ikke tak i en slik familie, og spørsmålet blir da om man gjør nok for å sørge for at slike ønsker blir tatt til følge.

Det man kan slutte seg til som felles for de ovennevnte avgjørelsene er at det er vanskelig å få tak i fosterfamilier med samme etniske bakgrunn som barnet og familien for øvrig har. Dette vil bli behandlet nærmere nedenfor under fremstillingen av fosterhjemstjenesten og barnevernstjenestens arbeid med disse sakene.

⁹⁷ jfr. barnevernloven § 4-15 annet ledd annet setning.

⁹⁸ FNV-2010-439-OSL

7 Møte med fosterhjemstjenesten

Den 29. januar hadde jeg et møte med fosterhjemstjenesten i Oslo. Målet med møtet var å få en tilnærming til hvordan tjenesten arbeider for å bevare de rettigheter minoritetsbarn har både etter norsk lovgivning og etter FNs barnekonvensjonen ved en fosterhjems plassering.

7.1.1 Oppbygningen

Fosterhjemstjenesten i Oslo er noe annerledes bygd opp enn andre steder i landet, fordi Oslo ikke ligger under regionen i Bufetat. Bufetat er det statlige nivået som bistår landets kommunale barnevernstjeneste med institusjonsplasser og fosterhjem, Oslo er ikke med på denne ordningen. De har en egen ordning der fosterhjemstjenesten ligger under mottaksavdelingen i Barne- og familieetaten i Oslo Kommune, med fylkeskommunen som hovedansvarlig. Innad i fosterhjemstjenesten er det en tredeling av arbeidet, man har et team som jobber med rekruttering, et annet med det som kalles matching og den tredje gruppen jobber med veiledning.

Fosterhjemstjenesten fungerer som et serviceorgan for bydelene i Oslo. Dette betyr at det i utgangspunktet er barnevernstjenesten i den bydelen som har saken, som avgjør hvilke fosterfamilier som tildeles til de barna som trenger dette. Fosterhjemstjenesten finner aktuelle familier og godkjenner dem som fosterhjem. Når barnevernstjenesten sender en bestilling om en fosterfamilie gir fosterhjemstjenesten kun en anbefaling på hvilken fosterfamilie som matcher.

Det er barnevernstjenesten som sitter med klientansvaret og det økonomiske ansvaret. Ettersom barnevernstjenesten kjenner barnet i den enkelte saken best, sitter den med ansvaret for valg og godkjenning av fosterhjem. Det er også de som foretar oppfølging av fosterhjemmet og kontroll av fosterbarnets situasjon. Når fosterhjemstjenesten finner en familie

som de anbefaler, skal denne godkjennes av barnevernet, for å kunne brukes i det enkelte tilfelle.⁹⁹

Fosterhjemstjenesten har i dag totalt 34 familier som ønsker å være fosterforeldre. Av disse 34 fosterfamiliene er alle etnisk norske, og ingen har en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Slik tallene foreligger for fosterhjemstjenesten er det i mellom 60-70 % av tilfellene barn med en annen etnisk bakgrunn enn norsk som trenger fosterhjem.

For det første fungere fosterhjemstjenesten som et rekrutterings organ av fosterfamilier.¹⁰⁰ Under arbeidet med rekruttering reklamerer fosterhjemstjenesten, og holder rekrutteringskampanjer for å få flere fosterforeldre inn i ”banken” sin. De som ønsker å være fosterforeldre ringer ofte inn, og blir deretter veiledet om det å være fosterforelder. Det blir gjennomført kursing for fosterforeldrene, og gjennom opplegget foregår det en rekruttering. Det er ikke alle som kommer igjennom, da fosterhjemstjenesten har generelle krav til fosterforeldrene. Dette er strenge grunnleggende kriterier som må følges.¹⁰¹

For det andre har man en gruppe som jobber med matching, deres oppgaver er å finne det fosterhjemmet som vil passe best for barnet som skal plasseres. Her tas det hensyn til barnets behov, men det tas også hensyn til foreldrenes ønsker om valget av fosterhjemmet.¹⁰²

Den tredje gruppen jobber med veiledning, og formålet med veiledningen er å styrke fosterforeldre i å utøve den daglige omsorgen for barnet.

⁹⁹ Jfr pkt 6.3.1 om forholde mellom barnevernstjenesten og fosterhjemstjenesten

¹⁰⁰ Retningslinjer om fosterhjem (2004)

¹⁰¹ Forskrift om fosterhjem §3.

¹⁰² Jfr pkt. 7.1.2

7.1.2 Tjenestens arbeid i forhold til minoritets barn

Fosterhjemstjenesten følger retningslinjene som foreligger for fosterhjem.¹⁰³ Slik fosterhjemstjenesten beskriver det, arbeides det med å ta hensyn til barn med minoritets bakgrunn. Både gjennom rekruttering og matching er tanken med i prosessen. Når man får et barn med en minoritetsbakgrunn søker de etter blandingsfamilier, der kanskje far er fra Tyrkia og mor norsk, eller mor er fra Polen og far er norsk. Slik at man får en fosterfamilie med en forelder fra det samme landet som barnet.

Tjenesten satser også en del på etnisk norske familier som er åpne for andre kulturer, som opplever det som spennende og interessant. De tar blant annet hensyn til fosterforeldrenes bakgrunn, om de har studert i utlandet, bodd i utlandet, språk og erfaringer.

Ved valg av fosterfamilier tas det hensyn til barnets foreldre så langt det er mulig¹⁰⁴, og dette kan ofte skape et dilemma. Tjenesten opplever ofte at foreldre ikke vil at deres barn skal plasseres i et hjem med samme etniske bakgrunn. Forklaringen kan ofte være at det virker skammelig, oppleves som et svik og er et brudd på deres ære. Dette er foreldre som på et viss punkt har sviktet i den daglig omsorgen for sine barn, og det at barnet nå skal plasseres i et hjem med samme etnisitet vil være en påkjenning. Man frykter, tross taushetsplikten som er streng i barnevernet, at andre i miljøet skal få vite om situasjonen. I minoritetsgrupper er ofte miljøene veldig små, og de fleste kjenner hverandre. Dette peker i den retning av at mange motsetter seg fosterforeldre av samme bakgrunn, og at dette hindrer at barnet etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn¹⁰⁵ får gjennomslag i valget av fosterforeldre.

¹⁰³ Forskrift om fosterhjem §3

¹⁰⁴ Ibid § 4.

¹⁰⁵ Barnevernloven § 4-15, BK art. 30, Forskrift om fosterhjem § 4

Tjenesten opplever sjelden at foreldrene krever samme bakgrunn som dem selv, heller som nevnt ovenfor at de motsetter seg dette.

Men i realiteten er ofte problemet at det er for få fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Løsningen blir i mange av tilfellene at barnevernet vurderer en slektsplassering.¹⁰⁶ Slik vil man kunne ta hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

7.1.3 Forholdet til barnekonvensjonen

Ved ”matching” av barn til fosterfamilier, er det ulike hensyn som vektlegges av fosterhjemstjenesten.

BK art. 20 nr. 3 legger til grunn at det skal ”tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn”¹⁰⁷. Dette er typiske hensyn som fosterhjemstjenesten vektlegger ved valg av fosterfamilie. Ved en plassering av en jente fra India, legges det vekt på at fosterforeldrene tidligere har vært i India, kjenner til kulturen, bor i et område hvor det er folk med etnisk bakgrunn, har erfaring eller jobber med noe som har tilknytning til barn og minoriteter. Fosterhjemstjenesten legger avslutningsvis til grunn, at det er barnets konkrete omsorgsbehov, og barnets beste i sin helhet som er det viktigste fremfor hensynet til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det er viktig å finne fosterforeldre som har evnen til å være foreldre, og som kan gi barnet et stabilt miljø rundt seg og at fosterforeldrene klarer å ta seg av et vanskelig barn. Barn som plasseres i fosterhjem er ofte barn med vanskelig bakgrunn, og som ikke har levd i normale kår. Barnets alder kan variere alt fra 0 år til 17 år.

¹⁰⁶ Forskrift om fosterhjem § 4

¹⁰⁷ jfr. pkt. 2.6

Tjenesten påpeker at barnevernloven og retningslinjene for fosterhjem gjenspeiler den internasjonale lovgivningen. Lovverket ivaretar de hensynene man skal ta for barn med minoritetsbakgrunn.

Som et organ som jobber tett opp mot lovverket var det av interesse å spørre om deres oppfatning av lovverket, om det trengte en endring for å kunne møte minoritetsbarns rettigheter bedre. Fosterhjemstjenesten fant ikke noe behov for en lovregulering, eller en ytterligere endring i lovverket for å møte kravene. Det ble påpekt at forholdene vil endre seg med årene ettersom Norge i forhold til mange andre land i Europa for eksempel, England, pr i dag ikke har like stor andel av befolkningen med minoritetsbakgrunn, men man ser at det er en økning.

7.1.4 Fokus på rekruttering av fosterfamilier med etnisk bakgrunn

Fosterhjemstjenesten har fokus på å rekruttere flere fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Islamsk råd er et organ som tjenesten nå skal samarbeide med. Etter at Islamsk råd hadde fått flere henvendelser fra folk i samfunnet om at det var vanskelig at deres barn ikke kunne bli plassert i en etnisk, og muslimsk familie. Målet er å rekruttere flere fosterforeldre med slik etnisk og religiøs bakgrunn, men de grunnleggende kriteriene for å bli rekruttert som en fosterforeldre står fortsatt som grunnleggende.

Fosterhjemstjenesten stiller seg positive til et slikt samarbeid, dersom man i prosessen skulle møte på foreldre som ønsker en familie med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Det som er interessant å se er at man på den ene siden i fosterhjemstjenesten opplever at foreldre ikke ønsker at barnet deres skal plasseres hos en familie med samme etniske bakgrunn, på grunn av faren for at det blir kjent i miljøet deres. Slektsplassering er heller ikke like enkelt å få til når det gjelder familier med etnisk bakgrunn fordi man svikter sin egen familie ved å samarbeide med ”dem som har fratatt dem omsorgen”. Men på den andre

siden ser man at det også er behov for å rekruttere familier med en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Når Islamsk råd tar kontakt med fosterhjemstjenesten for å samarbeide etter henvendelser fra foreldre, vil man tro at behovet er der.

Man har i forslaget til endring i barnevernloven, Prop. L 106 (2012-2013)¹⁰⁸ satt det som et formål at det skal rekrutteres flere fosterfamilier, herunder flere hjem i familie og nære nettverk. Dette peker i den retning av at staten har kjennskap til at det foreligger mangler på fosterfamilier, og setter dette dermed på dagsorden. Det gjelder spesielt med tanke på å rekruttere i miljøer som er underrepresentert i dag, særlig minoritetsmiljøer.

”Bufetat har ansvaret for å rekruttere og formidle fosterhjem. Det er viktig at det rekrutteres forskjellige typer fosterhjem som kan ivareta barn med ulike behov. Fosterhjemmene bør gjenspeile samfunnets familiestrukturer og kulturelle mangfold. Derfor må Bufetat arbeide målrettet med å rekruttere i miljøer som er underrepresentert i dag. Dette gjelder i særlig stor grad minoritetsmiljøer”¹⁰⁹.

Det at staten setter fokus på rekruttering er en positiv start for å barnets kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn. Gjennom rekruttering, og riktig informasjon kan man få flere familier fra minoritetsmiljøer til å være fosterfamilier. Når man ser viktigheten, av det å ha fosterfamilier med en annen etnisk bakgrunn enn norsk for barnet, mener jeg at flere vil kunne rekrutteres.

¹⁰⁸ Prop. 106 L (2012-2013)

¹⁰⁹ Ibid. s 70 pkt. 9.2.4

8 Barnevernstjenesten

8.1 Innledning

I Norge er omsorgen og oppdragelse av barn i første rekke foreldrenes ansvar. I enkelte tilfeller har foreldre behov for hjelp til omsorgen av barnet sitt, det kan enten være i korte eller lengre perioder. Når foreldrene selv er i en vanskelig situasjon og ikke klarer alene å gi barnet den omsorg og trygghet de har behov for, har barnevernet et ansvar for å hjelpe til.

Barnevernet skal være en garanti for at alle barn og unge sikres omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter. Dette følger av barnevernlovens formålsparagraf § 1-1. Det er barnevernstjenesten i kommunen som har ansvaret for barnevernet, og barnevernloven regulerer barnevernets ansvar og arbeidsoppgaver.¹¹⁰

Deres spesielle oppgave er å ta vare på de mest utsatte barna. De skal beskytte barn mot omsorgssvikt og motvirke at barn lider fysisk og psykisk overlast. Jeg bestemte meg underveis i oppgaven og særlig etter møte med fosterhjemstjenesten for at et møte med barnevernstjenesten ville sette ting i et større perspektiv.

Barnevernstjenesten jeg møtte tilhører en av bydelene i Oslo, og er nødvendigvis ikke representativ for alle barnevernstjenestene i de andre bydelene. Grunnen til at jeg har valgt denne bydelen er fordi de har et stort antall saker med minoritetsbarn. Fosterhjemsenheten i barnevernstjenesten opplever de har en del barn med minoritetsbakgrunn.

Utgangspunktet er at barnevernstjenesten bruker fosterhjemstjenesten som et serviceorgan for å få fosterhjem til det enkelte barnet.

¹¹⁰ jfr. barnevernloven § 2-2

8.2 Barnevernstjenesten rolle ved valg av fosterhjem

Det må innledningsvis nevnes at alle bydeler har det som kalles for et lavterskeltilbud, også kalt familiehuset, dette er rene fagsentere som kommer inn i bildet før det blir en barnevern sak. Barnevernet kommer først inn i bildet, når det mottar en ”melding”. En melding kommer ofte fra barnehager, skole, politiet og i fåtall fra andre deler av samfunnet.

Når barnevernet blir kjent med forhold, gjennom en melding, har de en lovbestemt plikt til straks å undersøke saken.

Etter at saken er avsluttet enten løsningen er en frivillig plassering, eller omsorgsovertakelse bestemt av fylkesnemnda, kommer fosterhjemsenheten i barnevernstjenesten inn i bildet.

Fosterhjemsenheten i barnevernstjenesten sender inn en søknad til barne- og familieetaten med et bestemt ønske. De sender inn en søknad om beskrivelse av saken, og hva slags type barn man har med å gjøre. Deretter starter prosessen med matching. Når matchingprosessen er over mottar barnevernstjenesten et tilbud, eller det fosterhjemstjenesten kaller en anbefaling.

Barnevernstjenesten mottar ofte flere anbefalinger på fosterfamilier som kan være aktuelle, og slik vil det være enklere for barnevernstjenesten å få til en matching.

Barnevernstjenesten avgjør om fosterfamilien er et sted som passer for det enkelte tilfelle, de kjenner barnets behov best. Når godkjenningsprosessen av fosterfamilien er over, starter overføringsperioden av barnet til familien.

Det bydelen opplever er en manko på fosterhjem i forhold til de sakene som kommer inn, og ofte passer ikke matchingen i det hele tatt. Derfor prøver bydelen å rekruttere sine egne fosterhjem. Et barn kan ikke plasseres hvor som helst, og det er viktig at barnet får et stabilt

hjem fra første plassering. De opplever dessverre ofte at barn som er krevende, må omplaseres fordi fosterfamilien ikke klarer å ha et krevende barn.

Da barnevernstjenesten i denne bydelen ønsket å rekruttere sine egne fosterfamilier i 2010/2011, var det totalt sett fem familier som tok kontakt og totalt en familie som gikk videre med i prosessen. Barnevernstjenesten tar selv en vurdering av familien gjennom intervju, som er meget detaljerte og innhenter vandelsattester av.

De fosterfamiliene barneverntjenesten selv rekrutterer får ikke være med på PRIDE kurset, slik som fosterfamilien gjennom fosterhjemstjenesten får. Fosterhjemstjenesten bruker starten av PRIDE kurset til å sile ut familier som ikke egner seg som fosterfamilier. Barneverntjenesten sender sine fosterfamilier på et annet kurs gjennom barne- og familieetaten.

I dag er det lavterskeltilbudet i bydelen som sender ut annonser og godkjenner familier for barnevernstjenesten i denne bydelen. De fosterfamiliene som blir rekruttert er etniske norske familier. Det er nemlig vanskelig å få rekruttert ikke etniske norske fosterfamilier.

Det må her også nevnes at barnevernstjenesten samarbeider blant annet med somalisk kvinneorganisasjon for å nå ut til flere i denne etniske gruppen.

8.3 Barnevernets vurdering

8.3.1 Slektsplassering

Barnevernet krever en familie som kan ta imot barn, særlig barn som er krevende. Og ved en plassering er utgangspunktet det som er hensiktsmessig for barnet og barnets beste. Man prøver alltid som en første løsning å få til en slektsplassering. Men dette opplever barnevernstjenesten ofte som vanskelig.

Ofte er en slektsplassering utfordrende på mange måter, og særlig når det gjelder etniske familier som er aktuelt for min oppgave. Det er situasjoner innad i familien som gjør at en plassering hos en tante eller onkel ofte gjør det vanskelig. Av barnevernstjenesten oppleves det at de i familien som ønsker å samarbeide med dem, og som tar imot familiebarne, ofte svikter sin egen familie og møter hets. Barnevernstjenesten har i denne bydelen en tante som er fostermor for sin niese, og som har møtt utstøtelse fra resten av familien fordi hun samarbeider med tjenesten. Derfor er det ikke vanlig med slektsplassering hos ikke etnisk norske familier.

I enkelte situasjoner vil man ikke kunne få til en slektsplassering på grunn av barnets stilling, selv om noen i familien skulle være villig til å samarbeide med tjenesten og være fosterforeldre. Dette fordi barnet ikke vil klare å distansere seg fra den omsorgssvikten den har fått tidligere.

8.3.2 Hensyn ved matching

Ved en matching ser man på barnets beste og dets behov og tar utgangspunkt i dette. Er det ungdom, barn i ung alder, omsorgskrevende, utagerende eller vanskelig barn.

Erfaring som foreldre er noe barnevernstjenesten setter høyt. En av grunnen til dette er at fosterforeldre som ikke har vært foreldre har et ønske om å være foreldre. Men et fosterbarn har allerede foreldre, og en identitet som man ikke kan se bort fra. Mange fosterforeldre har et bilde av hvordan en plassering skal være, men det blir ofte noe annet enn det man hadde forestilt seg. Og da er barnevernstjenesten opptatt av å finne familier som kan takle dette.

Et annet og viktig hensyn er å ikke plassere et barn med andre på samme alder, og i enkelte tilfeller ikke med andre barn i det hele tatt. Dette fordi barnet kommer i de fleste situasjoner med en ”ryggsekk” som inneholder en del utfordringer.

Når det gjelder hensyn til etnisitet og religion er barnevernstjenesten svært opptatt av at den familien som mottar et barn med for eksempel en muslimsk bakgrunn, tar hensyn til kost, og at man tilrettelegger for at dersom barnet gir uttrykk for at hun eller han ønsker å gå i moskeen, skal de få muligheten til dette. I forslaget til endring av barnevernloven¹¹¹ fremkommer det at

”det er viktig å styrke fosterforeldrene bevissthet om fosterbarnets rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og religion”.¹¹²

Dette er for å sikre identiteten for barn som plasseres i fosterhjem. De som rekrutteres som fosterforeldre, og særlig for barn med enn annen etnisk bakgrunn enn norsk, må ha forståelse for barnets kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn.

Et eksempel jeg ønsker å trekke frem, er hvordan barnevernstjenesten stiller seg til at muslimske barn ønsker å prøve svin. Jeg mener barnevernstjenesten her kan få en del utfordringer når barn uttrykker at de ønsker å spise svin. Skal man da kunne servere svin, eller er det uaktuelt. Barnevernstjenesten velger i slike tilfeller å respektere foreldrenes syn og valg, uavhengig av alderen på barnet. Det skal legges opp til at barnet får andre alternativer. Bakgrunnen til at man her tar hensyn til foreldrene er tillit til barnevernets arbeid. Men det å følge opp religion generelt fra punkt til prikke er et mål som er vanskelig å oppnå. Når det gjelder for eksempel å følge barnet til moskeen, vil man ikke kunne sende en gutt på 7 år med atferdsproblemer inn i moskeen alene, og fosterforeldrene kan ikke gå inn til moskeen fordi de ikke er muslimer. Man legger opp til at foreldrene kan snakke om religion under samvær, men man kan ikke pålegge at barn skal i moskeen. Barnevernet understreker at ingen barn blir påtvunget noen ny religion eller annen form for tro når de plasseres i et fosterhjem. Imidlertid påpekes det at dersom tro skal være en hindring for barnets beste, så vil tro legges til side av barnevernet for å oppnå barnets beste i den konkrete situasjonen.

¹¹¹ Prop. 106 L (2012-2013)

¹¹² Ibid. s 70 pkt. 9.2.2

Et eksempel fra praksis var en gutt som skulle plasseres i et hjem, problemet var at fosterfaren hadde et yrke hvor han var mye i kontakt med svin. For barnevernstjenesten ble det avgjørende å ta hensyn til barnets beste og ikke hensyn til religionen. Barnets beste var at han ble plassert hos denne familien, fordi de hadde lang erfaring som fosterforeldre.

Her nevner barnevernstjenesten at de skulle ønske fylkesnemnda satte inn flere vilkår, for det kan dem gjøre. Et eksempel på at fylkesnemnda setter vilkår som har betydning for barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk er avgjørelsen hvor den 6 år gamle jenta blir sendt på morsmålsundervisning.¹¹³

8.4 Barneverntjenestens forhold til barnekonvensjonen og barnevernloven

Barnekonvensjonen er ikke en del av tjenestens hverdag, og det er fordi behovet for det ikke har vist seg i denne bydelen. Man har et godt utgangspunkt i barnevernloven, hvor barnekonvensjonen er godt integrert. Den er ikke like spesifikk på alle punkter, men dekker utgangspunktene, og barnevernstjenesten har et inntrykk av at mye ble godt dekket særlig etter lovendringen av barnevernloven i 2003. Barnevernstjenesten jobber derimot mye med de retningslinjene som er utarbeidet for barnevernloven.

8.5 Fosterhjemsavtalen

Fosterhjemsavtalen er en avtale som regulerer forholdet mellom fosterforeldrene og barnevernstjenesten ved fosterhjemsplassering etter vedtak om omsorgsovertagelse etter lov om

¹¹³ FNV-2012-262-OPP, se over i pkt. 6.2.1.1

barneverntjenester. Ved en inngåelse av denne avtalen påtar fosterforeldrene seg et fosterhjemsoppdrag for barnevernstjenesten. De skal på vegne av barnevernstjenesten gi fosterbarnet et trygt og godt hjem, og ivareta fosterbarnets behov for daglig omsorg.

I avtalens pkt. 4 om barnevernstjenestens oppgaver og forpliktelser fremkommer det at barnevernstjenesten ”skal gi fosterforeldrene alle opplysninger om fosterbarnet som er nødvendig for at fosterforeldrene skal kunne ivareta omsorgen for fosterbarnet, herunder opplysninger om barnets (...) tilhørighet”.¹¹⁴

8.6 Oppsummering av møtene

Felles for fosterhjemstjenesten og barnevernstjenesten er at begge tjenestene jobber aktivt for å rekruttere fosterfamilier som faller innenfor de vilkårene som er satt, men arbeidet for å rekruttere fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk er en utfordring. Man får sjelden inn henvendelser fra familier med annen bakgrunn som ønsker å være fosterfamilier. Fosterhjemstjenesten opplever oftere at foreldrene motsetter seg at barnet deres plasseres hos en fosterfamilie med samme etnisk bakgrunn. Tjenesten mener dette kommer av at miljøene ofte er små, og faren for utstøtelse og hets gjør at foreldrene ikke ønsker at barnet plasseres hos en fosterfamilie fra samme land. Barnevernstjenesten kunne ikke si at de hadde opplevd noe av dette i deres bydel, men i denne bydelen hadde man fått til sleksplassering, noe som også er en utfordring fordi familien anses for å svikte når de samarbeider med barnevernet.

Mangelen på fosterhjem med etnisk bakgrunn kan og vil skape en utfordring i fremtiden, særlig når flertallet av barna som plasseres i fosterhjem er barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

¹¹⁴ Fosterhjemsavtalen pkt 4.1.1

Rekruttering av fosterfamilier krever mye arbeidskapasitet. Det er et viktig, og vanskelig arbeid å finne frem til familier som kan godkjennes. Samtidig som det er behov for flere fosterfamilier både etniske norsk og med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Særlig er behovet for fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn stort.

9 Avsluttende vurdering

Den overordnede problemstillingen for denne oppgaven er minoritetsbarns rettigheter ved en fosterhjemsplassering. Hvilke rettigheter har minoritetsbarn når de plasseres utenfor sine hjem, hvor deres tilknytning til den kulturelle bakgrunn er. Ved en omsorgsovertakelse fratas foreldrene den daglig omsorgen for barnet, og barnets hverdag blir betydelig annerledes enn tidligere. Den daglige omsorgen blir annerledes fordi barnet nå får den oppfølgingen og den omsorgen det har krav på. Målet med denne oppgaven har vært å se om systemet tar hensyn til barnets kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn.

Betydningen denne rettigheten skal ha for barnet i praksis er at det blir mulig for barnet å nyte godt av sin kultur, utøve sin religion, bruke sitt språk i samvær med andre når barnet er under omsorg. I en vurdering av barnets beste blir ikke barnets kulturelle bakgrunn det avgjørende hensynet, men det må her legges til grunn at barnets beste vil ha en tilknytning til ens kulturelle bakgrunn såfremt denne kulturen ikke er til skade for barnet.

I en gjennomgåelse av gjeldende rett ser man at barnets rett til kultur, religion og språk formelt sett står sterkt i Norge, dette ser man ut fra de aktuelle bestemmelsene i barnekonvensjonene og barnevernloven. BK art. 30 ivaretar barnets individuelle rett til å delta i og nyte godt av kultur, språk og religion. BK art. 20 omhandler at staten forplikter seg til å sørge for at barn som ikke kan tas vare på av familien får et alternativt omsorgstilbud som tar hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

BK sier klart hva som skal tas hensyn til ved en omsorgsovertakelse, dette er gjennomgått i pkt. 3 om de internasjonale forpliktelsene. Norge har som medlemstat forpliktet seg til å gjennomføre de internasjonale forpliktelsene. Slik det norske regelverket er utviklet i dag, mener jeg at hensynene kommer klart frem i loven, og i forarbeidene.

Ut fra den praksis og de avgjørelsene som er nevnt ovenfor, har det vært interessant å se hvordan barnets kulturelle bakgrunn blir tatt med i vurderingen av barnets beste ved valg av plasseringsted. I praksis er det eksempler på at barnets kulturelle bakgrunn ikke alltid er til barnets beste, mens andre viser til at barnets beste er å vokse opp hos foreldrene og blir kjent med sin opprinnelse og kulturelle bakgrunn. Ut fra det biologiske prinsippet har det en egenverdi at barnet får vokse opp sammen med sine foreldre. Det som er savnet i praksis er en konkret vurdering av om en fortsatt fosterhjemsplassering vil kunne opprettholde barnets kulturelle bakgrunn. Hvordan blir situasjonen for barnet som blir boende i et fosterhjem, er det en mulighet for barnet å opprettholde sin kulturelle bakgrunn. Slik det ble nevnt i pkt. 8.3.2, setter departementet fokus på at fosterforeldrene skal være bevisste på fosterbarnets rett til å ivareta sitt språk, sin kultur, og religion.

Slik det er i dag har man sjelden en fosterfamilie som har den samme etniske bakgrunn som barnet, og det blir av den grunn vanskelig å opprettholde den kulturelle tilknytningen. Som opplysningene fra fosterhjemstjenesten og barnevernstjenesten viser er det vanskelig å få tak i familier med annen etnisk bakgrunn enn norsk, men man kan håpe på en endring nå som proposisjonen for endring i barnevernloven¹¹⁵ sier at det skal jobbes med å rekruttere flere fosterfamilier i minoritetsmiljøene. Barnevernstjenesten setter riktignok klare grenser for hvordan barnet skal ha det i fosterhjemmet, jfr pkt. 8. Etter møte med barnevernstjenesten er inntrykket at de følger barnet opp, og prøver å sørge for at barnets kulturelle bakgrunn ivaretas selv om barnet ikke plasseres i en slik familie. Noe kritikk er likevel på sin rette plass, verken barnevernstjenesten eller fosterhjemstjenesten har gjort nok for å rekrut-

¹¹⁵ Prop. L 106 (2012-2013)

tere fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Begge tjenestene må ut og være mer aktive blant minoritetsgruppene, og fortelle om sin arbeidsinnsats i forhold til barn. I disse miljøene har man ofte ikke nok kjennskap til hva tjenestene gjør og ofte er bildet av dem negativt.

I Danmark har man gjort undersøkelse om omsorgsovertakelse av minoritetsbarn og betingelser for kontinuitet når det gjelder fosterhjemsplassering for minoritetsbarn. Konklusjonen i denne undersøkelsen var at barnets etniske, språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn generelt i liten grad ble tatt i betraktning ved plassering av minoritetsbarn i fosterfamilier¹¹⁶. Det inntrykket man satt igjen med etter undersøkelsen var at danske sosialarbeidere generelt ikke synes å mene at å ta hensyn til et barns kulturelle og religiøse bakgrunn er vesentlig for kvaliteten av plasseringen. I Norge kan man ut fra oppgaven, slå fast at regelverket tar hensyn til barnets kulturelle bakgrunn¹¹⁷, men at det oftest er praktiske problemer som fører til at det ikke gjennomføres. I likhet med Danmark er det i Norge for få ressurser, ingen fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk, og arbeidsmengden i tjenestene gjør det vanskelig å rekruttere fosterfamilier med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Dette fører til at barnets kulturelle bakgrunn ikke er første prioritering ved en omsorgsovertakelse.

Jeg mener at for et barn som har en annen etnisk bakgrunn enn norsk vil det være viktig både under en fosterhjemsplassering, og eventuelt i senere tid når barnet blir voksen, at det har fått rett til å ivareta den tilknytningen enn har til sin kultur, språk og religion. Men jeg er også enig i den vurderingen at barnets beste alltid må være det avgjørende hensynet, og at barnets kulturelle bakgrunn kun blir en del av denne vurderingen. Det viktigste for et barn er å få et stabilt og godt hjem, hvor man får gode verdier.

¹¹⁶ Skytte, s 235-236

¹¹⁷ Sanne Hofmann (2010) s 197

10 Litteraturliste

10.1 Bøker

Jørn Holm-Hansen, Thomas Haaland og Trine Myrvold. *Flerkulturelt barnevern*. NIBR-rapport 2007:10.

Thomas Hylland Eriksen, Torunn Arntsen Sajjad. *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge*. 5 utgave. Oslo, 2011.

Njål Høstmælingen. *Internasjonale menneskerettigheter*. 4 utgave. Oslo, 2007.

Njål Høstmælingen, Elin Saga kjørholt, Kirsten Sandberg. *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge*, 2 utgave. Oslo, 2012.

Vigdis Bunkholdt. *Fosterhjemsarbeid fra rekruttering til tilbakeføring*. 3 utgave. Oslo, 2010

Knut Lindboe. *Barnevernloven*. 7 utgave. Oslo, 2011

Marianne Skytte. *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. 2 utgave. Oslo Gyldendal Akademisk (2008)

10.2 Lovgivning og forarbeider

10.2.1 Norske lover

1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21.mai 1999 nr. 30

1992 Lov om Barnverntjenesten (Barnevernloven) av 17. Juli 1992 nr 100

10.2.2 Forarbeider

Ot.prp.nr 45 (2002-2003)	Lov om endring i menneskerettsloven. (Innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)
--------------------------	---

Ot.prp. nr. 44 (1991-1992)	Om lov om barnevernstjenester. (Barnevernloven)
Prop. 106 L (2012–2013)	Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)
	Endringer i barnevernloven

10.2.3 Traktater

EMK	Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettigheter og de grunnleggende friheter (Europarådets menneskerettighetskonvensjon) av 4. November 1950
BK	FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) 20 november 1989
Wien-konvensjonen	Wienkonvensjonen om traktatretten 23.mai 1969

10.3 Forskrift og retningslinjer

Forskrift om fosterhjem Barne- og familiedepartementet 18. desember 2003 med hjemmel i lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4-22 tredje ledd)

Retningslinjer for fosterhjem (rundskriv, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Q-1072B/2004). Retningslinjer av 15. juli 2004 til lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100.

Fosterhjemsavtalen, Utarbeidet med Kommunens Interesse- og arbeidsgiverorganisasjonen KS og norske fosterhjemsforening, Barne, Likestillings og Inkluderingsdepartementet (2010)

10.4 Praksis

10.4.1 Høyesterett

Alle norske dommer er lest på www.lovdata.no.

Rt 1997 s 170

Rt 2008 s 1789

Rt 2009 s 1261

10.4.2 Lagmannsretten

RG-2006-490 (Borgarting lagmannsrett)

10.4.3 Fylkesnemndsavgjørelser

Avgjørelser vedtatt av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

FNV-2008-142-AGD

FNV-2002-122-OST

FNV-2012-262-OPP

FNV-2010- 439-OSL

FNV-2009-293-AGD

FNV-2005-67-AGD

10.4.4 EMD

Alle dommene er avsagt av Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen, Strasbourg og er lest i EMDs database HUDOC:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en>

Case of Olsson v. Sweden. Nr.10465/83	The European Court of Human Rights, Strasbourg 24. March 1988.
Case Bronda v. Italy. Nr. 22430/93	The European Court of Human Rights Strasbourg 09. June 1998.
Case of K and T v. Finland. Nr. 25702/94	The European Court of Human Rights Strasbourg 12. April 2000.

10.5 Anbefalinger og kommentarer

FNs komite for barnets rettigheter. CRC General Comment No. 11 (2009): Indigenous children and their rights under the Convention. (GC-2009-11-CRC)

http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC.11_indigenous_New.pdf

FNs komite for barnets rettigheter. General Comment No. 5 (2003): General measures of implementation for the Convention on the Rights of the Child, article. 4, 42 and 44. (GC-2003-5-CRC)

<http://tb.ohchr.org/default.aspx?Symbol=CRC/GC/2003/5>

UNICEF, Implementation handbook for Convention on the Rights of the Child. 3 Utgave (2007)

http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_2_of_3.pdf

FNs barnekomité, Day of General Discussion (2005)

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/discussion2008.htm>

10.6 Artikler

Berit Ballaria. *Retten til språk og kultur ved plassering av det samiske barn i fosterhjem eller institusjon*. (2009)

<http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1896/thesis.pdf?sequence=2>

Sanne Hofmann. *Hensynet til kultur - til barnets beste*. (2010)

<http://www.jus.uio.no/ior/forskning/omrader/kvinnerett/publikasjoner/skriftserien/dokumenter/84-sanne-hofman.pdf>

10.7 Internett

Kilde: Kommunal og regionaldepartementet.

http://www.ung.no/minoriteter/243_Minoriteter.html

Kilde: Fosterhjemstjenesten, Bufetat.

http://www.fosterhjem.no/Din_lokale_fosterhjemstjeneste/Region_Ost/Oslo_kommune/REKRUTTERING-OG-OPPLARING/PRIDE/